

משה שרת

בשער האומות

1949-1946

הוצאת עם עובד

פרשת העדות היהודית לפני הועדה המיוחדת של א"ם נסתיימה בהופעה רבת-רושם של ד"ר ח. וייצמן ז"ל, בסמכותו האישית.

כל מהלך הקירתה של הועדה בארץ לבש בעיקרו של דבר צורה של מגע מתמיד בינה לבין הסוכנות היהודית. הועד הערבי העליון החליט לא להופיע לפני הועדה ולא לשתף פעולה עמה. טעמו ונימוקו היו, כי א"ם היה חייב להציב בסדר-יום העצרת את ענין ביטול המנדט ומתן עצמאות לארץ כמות שהיא, ללא כל קשר עם בעיית הפליטים היהודים או עם איזה שיקול אחר, וכי על-כל-פנים ענינם של ערביי ארץ-ישראל ברור ואינו יכול להוסיף ולשמש נושא לחקירות. עמדה בוקשה זו של אישיתות פעולה, אשר הערבים ניסו לא פעם בהצלחה כלפי שלטון המנדט, לא הכבידה הפעם אלא הקלה על מוסד בינלאומי את ההיענות לצד היהודי ששיתף פעולה, וכן היה הדבר גם בשלבים הבאים של הדיון. אכן, לפני צאת הועדה לאירופה היא נסעה לבירות ושמעה שם את נציגי מדינות-ערב.

בהתעצויות הפנימיות הראשונות של הועדה בירושלים נתגלתה מיד אותה הסכנה של התפוררות-דעות ואולת-יד כללית נוכח הסבך-ללא-מוצא, אשר בה תלה תקותו משרד-החוץ הבריטי. תביעתה הרשמית של הסוכנות היהודית, להכריז על ארץ-ישראל המערבית כולה כמדינה יהודית, לא נתקבלה על הדעת נוכח עובדת קיומו של רוב ערבי כבד. העמידה הנוקשה על תכנית-רבתי זו איימה להביא את הועדה לידי שלילה גמורה של העמדה היהודית ואיי-מצאית מוצא כלשהו מן הסבך. כדי למנוע פורענות חמורה זו, להכשיל מזימות אויבים ולפתוח פתח-תקוה לישועת הישוב והעם היהודי בשעת גורל, נעשה מאמץ מחושב ומסועף, בהתאם למדיניות שכבר הוכרו עליה, להציג לפני חברי הועדה כתכלית מעשית את דבר הקמתה של מדינה יהודית בחלק גדול ככל האפשר של הארץ. תכנית זו של חלוקה הפיחה בלב חברי הועדה את האמונה כי יש שכר לפעולתם, העלתה את מחשבת הועדה על פסים של חתירה לפתרון חיובי ויצרה ציר אשר רוב הועדה יכול להתלכד סביבו. יתרונה הראשון והמכריע של התכנית בעיני הועדה היה בנכונותו המובטחת מראש של צד אחד לפחות לשתף פעולה בהגשמתה. הטכסיס הערבי הבדוק החטיא את מטרתו: כוחו היה יפה נוכח מימשל המנדט, שיכול לצאת ידי חובה בשביואל-תעשה; הוא נכשל לגבי מוסד א"ם, שראה עצמו נתבע לקום ועשה - שאחריותו וכבודו הייבוהו להציע פתרון.

מאמץ זה, להביא את הועדה לידי המלצה על מדינה יהודית, ויהי בארץ-ישראל מחולקת, להשיג למדינה שטח רחב ולחזק יסודות ריבונותה, החל בירושלים

ד"ר וייצמן התפטר מנשיאות ההסתדרות הציונית בקונגרס הציוני הכ"ב.

דנמשך בוֹיִנְבָה. שם התישבה הוועדה על מדוכת הרין־וחשבון במחצית השניה של יולי 1947*. שלוחה אחת של הוועדה ביקרה במחנות העקירים וחזרה לוֹיִנְבָה מזועזעת ממראה עיניה וממשמע אזניה. באותם הימים הגיעה לשיאה העלילה ההיסטורית הכבירה של ההעפלה: התחוללה הדרמה של "יציאת אירופה תש"ז". באניה זו נעשה הנסיון להעלות לארץ בבת־אחת 4500 מעפילים מן המחנות. האניה הגיעה לארץ ביום הפלגת הוועדה לאירופה - 19 ביולי 1947 - לאחר קרב שערכה עליה כים משחיתה בריטית, בו גפלו קרבנות משני הצדדים. בנמל חיפה היו יושב־ראש הוועדה ושנים מחבריה עדי־ראיה מופי־פלצות למחזה־האימים של העברת המעפילים בכוח מספינתם לשלוש אניות בריטיות, ושילוחם האכזרי מהארץ. הדי שלביה הבאים של המערכה הוסיפו להגיע לוועדה בוֹיִנְבָה: הנסיון שעלה בתוהו להוריד את המעפילים במרסייל, השטת האניות להמבורג והחזרת הפליטים למחנות בגרמניה, לגודל הודעזעותו של כל העולם הנאור (כעבור זמן שבו כולם לארץ באניות־מעפילים חדשות ונכלאו בקפריסין).

פרשת המגע עם חברי הוועדה בוֹיִנְבָה היתה רצופה תנודות ותהפוכות, מעלות ומורדות. גורלם של עקרונות מרחיקים־לכת, של חלקי־ארץ שלמים ושל סמכויות מכריעות, היה משתנה מיום ליום. גיבושים ופירודים היו נוצרים חליפות. בסופו של דבר הגיעה הוועדה לאחדות־דעות גמורה לגבי כמה הנחות כלליות, אבל ביחס לפתרון הבעיה היא נתפלגה לרוב של שמונה ולמיעוט של שלושה (הודו, יוגוסלביה ופרס).

בין י"א המסקנות שנתקבלו פה אחד היו העיקריות כי בהקדם האפשרי יש להסיל את המנדט ולהעניק לארץ עצמאות, כי עד לעצמאות הכרחית תקופת־מעבר קצרה בה תנהל את הארץ ותכשיר אותה לעצמאות רשות ממונה מטעם או"ם, וכי בכל משטר שהוא חייבת הארץ כולה להוות אחדות כלכלית. מכאן ואילך נתחלקו הדעות כלעיל. בדוח המיעוט הוצע משטר פדרלי במסגרת של מדינת ארץ־ישראל יחידה. דוח הרוב קיבל את עקרון חלוקת הארץ לשתי מדינות עצמאיות עם צמידותן במסגרת של אחדות כלכלית. ביסוד המלצותיו הונחו הכרת היהודים כאומה, קבלת הכרחיותה של העליה היהודית, וההבנה כי לא תיתכן עליה אלא בשלטון יהודי ריבוני. פרט לירושלים על סביבתה, שהועדה קבעה לה משטר בינלאומי, היא הציעה לחלק את הארץ ביחס של 62 אחוז למדינה היהודית ו־38 אחוז למדינה הערבית.

* תיאור חי ומלא של כל פרשת "הוועדה המיוחדת של או"ם לארץ־ישראל" (UNSCOP) והמערכה בעצרת שבאה בעקבותיה ימצא הקורא בספרו של דוד הורוביץ "בשליחות מדינה נולדת", הוצאת שוקן, תשי"ב (354 עמ').

דוח הועדה נתפרסם ב־3 בספטמבר. ימים אחדים לפני־כן הוא נמסר לנציגי הסוכנות היהודית. ההרצאה עליו לפני הועד הפועל הציוני שנתכנס ב־25 באבגוסט בציריך עשתה רושם עמוק. עם כל המגרעות החמורות שלקתה בהן התכנית - מסירת ירושלים כולה לשלטון בינלאומי, אי־כלילת רוב הגליל בתחום המדינה, ריסוק שטחה לאזורים נפרדים מפותלי־גבולות הנוגעים זה בזה רק ב"נקודות" הצטלבות", וכפיפת הריבונות הכלכלית לאחדות כפויה - היא הופיעה כבשורה ממשית ומלהיבה ליציאה ממחנק הספר הלבן למרחבי החירות. לחידוש עצמאות ישראל באישור המוסד הבינלאומי העליון ולתנופה גדולה של עלייה ובנין. הויכוח הפנימי בעד ונגד החלוקה נסתיים והתנועה כולה התאזרה להפיק את מיטב הברכה מהמפגה הכביר ולהיכון לקיומו של לוח המועדים לשלבי העברת השלטון וכינון העצמאות, אשר נקבע בדוח הרוב של הועדה.

ב־16 בספטמבר נפתח הכנס הסדיר של העצרת השניה אשר לפניו הובא הדין־וחשׁ בן. החלה מערכה מתוחה ורבת־חזיתות להשגת אישור הדוח על־ידי רוב העצרת. שנמשכה כקדשים וחצי. במישרים התנהלה המערכה בעיקר בוועדה המקבילה (ועדת ad hoc - מקבילה לוועדה המדינית ושוה לה במעמדה) ובוועדת־המשנה שלה, אך בהיקפה הכללי היתה נטושה בשני מעגלים נוספים: מעגל העצרת כולה על כל חברי המשלחות שהשתתפו בה בניו־יורק, והמעגל הגדול של אומות וממשלותיהן ברחבי תבל. נציגי הסוכנות היהודית פעלו בלי הרף במעגל הצר. והעם היהודי כולו, על כל ארגוניו ומוסדותיו ואישיו, התלכד מסביב לדגל־ציון והתייצב במעגל החזית העולמית הרחבה, שחבק את כדור הארץ. לא היתה לתנועת־השחרור היהודית מערכה כה דרוכה ונמרצת ולא הופגנה אחדות פעילה כזו של העם היהודי - כבימים הגדולים ההם.

עד מהרה התברר ערכו המכריע של דוח הועדה. ההמלצה שנתקבלה פה אחד בדבר סיומו המהיר של משטר המנדט שיבשה לחלוטין את חשבוננו של משרד־החוץ הבריטי וחיבה אותו לשידוד־מערכות גמור. בוויין נוכח לדעת, כי יש כל הסיכויים להצטרפות רוב גדול באו"ם לאישור המסקנה המאוחדת הזאת של נציגי אחת־עשרה מדינות, בכללן שתיים שהנן חברות ותיקות ומכובדות ביותר בקרב הבר־האומות הבריטי. כינן שהקיץ ממילא הקץ על שלטונה, הזדרזה אנגליה להכריז ביומתה שלה כי מגוי וגמור עמה לחסל את המנדט ולפנות את ארץ־ישראל. הוה אומר, הכרעה גורלית זו נפלה לבסוף לא במערכות המאבק בארץ אלא בזירת ההיאבקות המדינית באו"ם. היא יצרה הלל ריק אשר חייב את או"ם למלאו תוכן חדש. אילמלא נוצר חלל זה באותו שלב, היתה כל ההשתלשלות המדינית מאז ואילך שונה בתכלית מזו שחלה למעשה. אשר למילוי החלל, שוב חרץ דוח ועדת או"ם

את הדין - וכאן מילא את התפקיד המכריע דוח הרוב. כשם שתכנית החלוקה שימשה מלט שליכד את רוב הועדה לחטיבה אחת, כן שימש דוח הרוב, שהמליץ על חלוקה, אמצעי לגיבוש רוב בעצרת - לא רק לשם הענין עצמו, אלא גם מחוסר מוצא אחר. תהליך זה נתגלה למן הימים הראשונים של הדיון בדוח מסביב לשולחן הועדה המקבילה, אם גם לא היה בתחילה שום בטחון כי בסופו של דבר יינצח בעצרת הרוב הדרוש של שני שלישים.

ב־26 בספטמבר הודיע שר־המושבות הבריטי קריץ' ג'ונס בשיבת הועדה המקבילה בלייקסאפסס, כי הוא מוסמך להכריז "בכל החגיגות" על החלטת ממשלתו להסתלק מארץ־ישראל, לסיים את המנדט בהקדם ולהוציא מהארץ את מנגנונה המינהלי ואת כוחותיה הצבאיים. כן הצהיר כי ממשלתו לא תתן ידה לאכיפת * שום הסדר שלא יסכימו עליו גם היהודים וגם הערבים וכי אם לא יהיה הפתרון מוספם בין שני הצדדים יהיה על אופם להקים רשות שתקבל על עצמה את הגשמתו. גם הפעם הונמנו אל שולחן הועדה נציגי הסוכנות היהודית והועד הערבי העליון. בעוד שהיושב ראשון במשלחת הסוכנות היה יחיד, נציגם של ערביי ארץ־ישראל היה אחד מחבורה שלמה - ששה נציגי מדינות ערביות, שהיו כבר אז חברות לאופם, ולימינם נציגי מדינות מושלמיות לא־ערביות אחדות. הנציגים הערבים יצרו חזית מלופדת, אשר בנאומים ארוכים שחזרו ונשנו הרעישו בלי הרף את דוח הועדה, את יהודי ארץ־ישראל, את העם היהודי. מגדל־עוז לחזית הערבית שימש נציג פכיסתן סיר מוחמד זפרוללה האן, שנתגלה כמשפטן מזהיר, כנפקן שנון ביותר וכדברן שופע ללא־לאות.

העמדה היהודית - של נכונות להשלים עם תכנית הרוב של הועדה המיוחדת - הוצגה בוועדה המקבילה בנאומי ד"ר א. ה. סילבר וד"ר ח. וייצמן, אשר כל אחד לפי דרכו עשה רושם חזק. ההתקפה הערבית חייבה תגובה מפורטת יותר.

ו בעיצומו של הויכוח הגדול

נאום ב"ועדה המקבילה" של עצרת או"ם
ניו־יורק, 17 באוקטובר 1947

אדוני היושב־ראש וחברים נכבדים של הועדה,
הסוכנות היהודית לארץ־ישראל מופיעה לפניכם כגוף המיצג את יהודי
כל ארצות־תבל המאורגנים להגן על הענין שיש בארץ־ישראל לעם היהודי
* אכיפה - enforcement, לפי מינוח משרד־המשפטים.

בכללותו. היא מדברת בשם המון בית-ישראל הנמצא כבר בארץ-ישראל, אבל להבדיל מן הועד הערבי העליון אין היקף נציגותה מצומצם בתחומי אותה ארץ, אלא הוא משתרע על-פני העולם כולו.

ה ע ם ה י ה ו ד י ל ב ד ד ו ב ח ו ץ

ואף-על-פי-כן, ידה של הסוכנות היהודית על התחנתונה לעומת הגוף הערבי המופיע פה כיריב לה. רק אנו בלבד מיצגים את העם היהודי כלפי המישים ושבע האומות הנאספות כאן. לא כן ערביי ארץ-ישראל. להם אחים בקרבכם, אשר עמם הם קשורים בקשרים אמיצים ביותר של קרבת-משפחה ותמימות-דעים. אמנם כמה וכמה נציגים הביעו במהלך הויכוח תמיכה בצדקת תביעתנו. הננו אסירי תודה עמוקה להם, אף-על-פי שבטבע הדברים לא יכול איש מהם להזדהות עם הענין היהודי כאילו היה זה ענינו שלו. אבל כשקמו נציגי המדינות הערביות והשמיעו קולם, רובם פעמים ושלוש פעמים, נאמרו דבריהם במלוא הזעם והלהט של בעל-דין ישיר. שעות ארוכות ורבות מספור נשמע מפיהם קולם של ערביי ארץ-ישראל עצמם. אנו, הנציגים היהודים, ישבנו פה מחרישים נוכח ההרעשה הבלתי-פוסקת, שלכאורה לא היתה עשויה כלל להסתיים, אשר כולה התקפה מדינית וסילוף עובדתי, באין לאל ידינו להדוף האשמות, להכחיש כזבים, להוקיע טענות חסרות-שחר שאין להן כל שייכות לענין, שעה שהללו נשפכו הלוך והישפך יום אחר יום. אנו מוקירים את ההזדמנות שניתנה לנו עכשיו לשאת דברנו לאחר גמר הויכוח, אבל שומה עלינו להפנות תשומת-לב לאי-השויון בין האפשרויות הקיימות בשביל ההתקפה מזה וההתגוננות מזה, אי-שויון שאינו פרי זדון אלא תוצאה ישירה של הליקוי במעמדנו.

בעצם, אדוני היושבראש, הפרש-מעמד זה בין מיצגי הענין הערבי והענין היהודי בוועדה הזאת - הבולט עוד יותר בעצרת, אשר דלתותיה נעולות לפנינו לגמרי - יש בו כדי להדגיש ביתר שאת את מלוא היקפה ועיקר משמעותה של הבעיה העומדת לפני האומות המאוחדות. ואלו שתי נקודות-המוקד של הבעיה: הראשונה, כי ארץ-ישראל היא הארץ היהודיה בה יש לעם היהודי סיכוי להגיע אל המנוחה והנחלה על יסוד שיוון המעמד הלאומי עם יתר האומות העצמאיות; והשניה, כי ערביי ארץ-ישראל אינם עם בפני עצמו, אלא הם רק שבריר של חטיבה גדולה הרבה יותר, שמובטחות בידיה לחלוטין בעלותה לשטחים עצומים והנאתה מעצמאות ומריבונות מלאה.

שאלה שכבר הוכרעה

בעיה זו אינה חדשה. עמדו לפנייה ללא רתיעה המנצחים במלחמת-העולם הראשונה. הם הלכו בעקבות אנגליה שפירסמה את הצהרת בלפור מזה ונתנה הבטחות לערבים מזה. הם נתנו דעתם על ההשלמה ההדדית והמוציגה של שתי מגמות בהסדר המזרח-תיכוני: פתיחת הסיכוי להקמת קהליה יהודית בארץ-ישראל וסלילת הדרך לעצמאות ערבית בארצות אחרות ששוחררו מעול הקיסרות העותמנית. תקביל זה השתקף ברור במסמכים הבינלאומיים שבאו לעולם באותו זמן: מטרת המנדטים שנוסחו בשביל סוריה ועיראק היתה להכין ארצות אלו לעצמאות, ואילו מטרתו הראשית של המנדט הארץ-ישראלי היתה לסייע להקמת הבית הלאומי היהודי.

בועדה הזאת נעשה נסיון לשלול כל תוקף מן החלק הראשון של ההסדר, זה שחל על ארץ-ישראל, ולעומת זה להרחיב את תקפו של החלק השני, למען יכלול גם את ארץ-ישראל. הנציג המלומד של פפיסתן כיבד את הועדה בתצוגה עזת-רושם של בקיאות מופלגת בפרשת ההבטחות שניתנו לערבים ובעמדת מקבליהן כלפי הצהרת בלפור. לדידו, התנגד המלך חוסיין להצהרה ללא כל פשרה. הוא אמר לוועדה כי במאמר שפירסם המלך המנוח בבטאנון הרשמי במפה בירתו הוא קרא לערבים לקדם את פני היהודים בברכה לא רק בארץ-ישראל אלא בכל ארצות-ערב. והוא הקשה, כלום יבואו היהודים עכשיו לטעון כי המלך חוסיין הסכים להקמת בית יהודי לאומי בסוריה או בעיראק רק משום שאמר כי הם יהיו ברוכים בבואם לאותן הארצות?

שאלה זו, כפי שהוצגה, יש בה הגיון לפי ההנחה שעליה הושתתה, אבל ההנחה עצמה כוזבת, ולכן אין השאלה מתעוררת כלל.

הנציג המלומד של פפיסתן תפס מרובה בהביאו דברים מפי חוסיין המלך. מונח פה לפני תצלום של אותו מאמר ראוי לציון, כפי שנתפרסם בעתון "אל-קיבלה", ואין אני מוצא בו רמז כלשהו לרעיון כי יש לקדם בברכה את פניהם של יהודים שיבואו להתישב בארצות ערביות. להיפך, העליה היהודית מוצגת באותו מאמר כחזיון ארץ-ישראלי גרידא - ועם זה כחזיון חיובי בהחלט.

ואלה דברי המלך המנוח: "עיקר שרשו (של אותו חזיון) אי-אפשר שנעלם מעיני אלה המחוננים בראיה לעומקם של דברים; הם יודעים כי הארץ ההיא (כלומר ארץ-ישראל) היא מולדת קדושה ואהובה לבניה הקמאים" (בערבית: אפנאיה אל-אצליין). ובמקום אחר באותו מאמר הוא

מדבר על "שיבת הגולים האלה למולדתם", המביאה לדעתו ברכה רבה לשכניהם הערבים.

בנו של המלך הוסיין, פייצל הדגול, תחילה אמיר ואחר־כך אף הוא מלך, נקט לשון מפורשת עוד יותר בסמכו ידיו על הצהרת בלפור. בהסכם המפורסם שהוא עשה עם ד"ר וייצמן ב־3 בינואר 1919 מדובר כסדר על המדינה הערבית* ועל ארץ־ישראל כקיימות זו בצד זו, בלי שתהא השניה בשום פנים כלולה בראשונה. ההסכם מחייב אמצעים שיהיו מכוונים "לעורר ולעודד עליית יהודים לארץ־ישראל בהיקף רחב ולהחיש ככל האפשר את התישבותם של העולים היהודים על הקרקע". בהסתייגות שבשולי ההסכם התנה פייצל כי הוא יראה הסכם זה כמחייב רק אם התביעות שיש לו לגבי ארצות שמחוץ לארץ־ישראל יתגשמו במלואן. נוכחותם של ששה נציגים ערביים באולם הזה היא ראיה חותכת באינו מידה מלאה נתקיים עכשיו התנאי ההוא.

נציג פפיסתן הוסיף ובישר לוועדה כי בהופיעו לפני ועידת־השלום בפריס תבע פייצל את סוריה כולה, ובכלל זה גם ארץ־ישראל. לפי גירסתו, אלה היו דברי פייצל לפני הוועדה: "בכלל זה גם ארץ־ישראל". אבל בדות הרשמי על הופעתו של פייצל לפני מועצת החמישה** ב־6 בפברואר 1919 באמר: "את ענין ארץ־ישראל, משום אפיה הכלל־עולמי, הוא סילק הצדה לשם עיונם המשותף של כל הצדדים המעוניינים. פרט ליוצא זה מן הכלל הוא דרש את עצמאותם של השטחים הערביים המפורטים בתזכיר".

ראויה לציון העובדה כי ימים אחדים לאחר־מכן, ב־13 בפברואר, קיבלה מועצת החמישה משלחת סורית, ובה ראש ממשלת סוריה כיום, ג'מיל מרדס בני. המשלחת תבעה את כלילת ארץ־ישראל בסוריה כמחוז בעל שלטון עצמי, אבל קידמה בברכה את התישבותם של יהודים בארץ־ישראל והצהירה בפה מלא, כי "אם הם יהוו שם את הרוב, להם יהיה השלטון".

ויכוח זה בדבר העמדת הדברים על דיוקם ההיסטורי, אדוני היושב־ראש, איננו פלפול־סרק. גם אין נודע לקביעת האמת ההיסטורית בענין זה ערך עיוני בלבד. העובדות שהדגשתי יש להן קשר ישיר עם הפלוגתה הקיימת עכשיו ועם בעיית פתרונה הסופי. הן מוכיחות כי בשעה היסטורית גדולה עשויים היו חזון נועז וראיית התחייבותה של אנגליה כמוחלטת להביא את

* כוונת פייצל היתה למדינה ערבית אחת שתקיף את סוריה, לבנון ועיראק, ואולי גם את עבר־הירדן.
** ארצות־הברית, בריטניה, צרפת, איטליה ויפאן.

המנהיגים הערביים לידי הסכמה כי אפשר ליישב את השאיפות המדיניות של הערבים עם שאיפותיהם של היהודים. הם חזו את העתיד במושגים של התאמה הדדית ולא של השתלטות חד-צדדית.

נושא אחר לניתוח היסטורי ומשפטי, החיוני לענין שלפנינו, הוא בעיית חקפו הבינלאומי של ההסדר שנבע ממלחמת-העולם הראשונה.

כאן בא שוב נציג פפיסתן, כמליץ רב-כשרון לעמדתם של הערבים, וניסה לטשטש את הבעיה ולהאפיל עליה על-ידי טענות המלאות פירוכות כרימון בדבר טיב ההבטחות שניתנו למלך חוסיין ותקפם של כל מיני מסמכי עזר ופירושי, שאחדים מהם, כגון איגרת הוגארת*, הועלו מעפר ופורסמו רשמית בפעם הראשונה כעבור עשרים ושתים שנה מיום נתינתם - כאשר ניגשה הממשלה הבריטית לחטט ולפשפש אחרי חומר מסמכי כלשהו כדי להצדיק לאחר-מעשה את השינוי שחל במדיניותה. אבל שום מידה גרושה של התפלפלות משפטנית אין בכוחה לערער את סמכותו העליונה והמכרעת של המנדט הארץ-ישראלי. הבטחותיו של מק-מהון ואיגרתו של הוגארת הן לכל המוטב מסמכים המסדירים את היחסים בין בריטניה הגדולה לבין שושלת ערבית מסוימת. הן לא זכו מעולם לאישור בינלאומי. לעומת זה, המנדט הארץ-ישראלי היה "כתב-ברית גלוי, שנכרת בגלוי" ** בין חמישים ושתים אומות שהיו אז את חבר-הלאומים, והוא נתאשר פומבית על-ידי ארצות-הברית ***. כידוע היטב, נשתבצה הצהרת בלפור בתוך גוף המנדט ונהפכה על-ידי כך אף היא למסמך בינלאומי. המנדט הכיר בקשרו ההיסטורי של העם היהודי עם ארץ-ישראל; הוא חייב להקים מחדש את הבית הלאומי היהודי; הוא פָּלַל התחייבות כלפי העם היהודי על מתן הקלות מיוחדות לעלייתו ולהתישבותו בכל חלקי הארץ, בהגבלה אחת ויחידה - כי לא יורע על-ידי כך מצבם של התושבים הקיימים.

והנה לפי סעיף 80 של מגילת האומות המאוחדות, הרי המנדט הוא חוק לאומות המאוחדות, כל עוד לא הוחלף בפסק-הלכה מוסמך אחר. משלחות המדינות הערביות ידעו היטב את המשמעות והכוונה של סעיף 80 ****, אבל מאמציהן הנמרצים למנוע את קבלתו בסן-פרנציסקו העלו חרס.

* קומאנדר ד. ג. הוגארת, מאנשי המשרד הערבי בקהיר, נצטווה בינואר 1918 לשלוח שדר לשריף (אחר-כך מלך) חוסיין, בו אישר את תמיכת אנגליה ברעיון של אחדות ערבית ומיעט את דמות מדיניותה הציונית.

** כביטוי של הנשיא וילסון בסעיף הראשון לתכנית-השלום שלו בת י"ד הסעיפים. *** שלא השתתפה בחבר-הלאומים.

**** סעיף 80 של מגילת אום, שנתקבלה בוועידת-היסוד בסן-פרנציסקו, מבטיח כי שום דבר הנאמר בה לא יפגע בזכויותיהם הקיימות של עמים.

למעשה, לא פחות מארבעים ושבע מתוך חמישים ושבע המדינות החברות עכשיו באו"ם היו כלולות בחברת-הלאומים בשעתו. מצרים ועיראק נמנו עם הארבעים ושבע. נציג מצרים הצהיר בכנס המיוחד של העצרת כי בשעה שהצטרפה ארצו לחברת-הלאומים היא הביעה הסתייגות בענין המנדט הארץ-ישראלי. עיון מדוקדק ברשומות חברת-הלאומים לא גילה סימן כלשהו להסתייגות כזאת. עיראק הצהירה בהצטרפה לחברת-הלאומים כי מלא תמלא את כל ההתחייבויות הכרוכות בחברות לחברת-הלאומים; הצהרה זו ודאי שפללה כיבוד המנדט הארץ-ישראלי.

יש זוכים מן ההפקר

בהסתמכם על זכות הבעלות טענו נציג פפיסתן ונציגים אחרים כי ארץ-ישראל לא היתה קנינה של בריטניה הגדולה ולכן לא היתה לה שום זכות להבטיחה ליהודים. אבל, אם משום כך, הרי גם סוריה ועיראק לא היו שייכות לאנגליה, ואף-על-פי-כן נתקבלו הבטחותיה לגביהן כמחייבות. כן נשמעה הטענה כי הערבים נלחמו לימין בעלי-הברית במלחמת-העולם הראשונה. אבל גם היהודים נלחמו - גדודי המתנדבים שלהם באו מאנגליה, מארצות-הברית, מקנדה, מארגנטינה, אף מתוך ארץ-ישראל עצמה, לקחת חלק בשחרור הארץ. עובדה ניצחת היא כי לערביי ארץ-ישראל עצמם לא היה כל חלק בלתימה. בסופו של חשבון הרי המאמצים, הקרבנות והנצחון הסופי של צבאות בעלי-הברית הוא שהביא לידי שחרורן של ארץ-ישראל והארצות הערביות. לנצחון הזה תבות את קיומן רוב מדינות-ערב העצמאיות כיום. אם הן מקבלות את ברכת העצמאות, שנשרה לתוך חיקן כנשור תאנה בשלה, עליהן לקבל על עצמן את מחירה. ההתחייבות להעניק לערבים עצמאות בשטחים נרחבים ולהפריש את ארץ-ישראל לעם היהודי היו חלקים בלתי-נפרדים, כאברים מן החי, של אותו ההסדר המלחמתי הכולל.

וכשם שעצמאותן של ארצות-ערב הוקנתה להן על-ידי בעלי-הברית במלחמת-העולם הראשונה, כך גם נצחונם של בעלי-הברית במלחמת-העולם השניה הוא שהציל את העצמאות הזאת מסכנת שקיעתה מחדש עקב השעבוד הנאצי-גרמני ומפורענות הצפתה על-ידי הישבנות הפאשיסטית-איטלקית. לאותו נצחון שני שבימינו לא תרמו מדינות-ערב ולא-כלום, אף אחת מהן לא נלחמה, ורובן הצטרפו למלחמה רק ברגע האחרון, לאחר שנסתיימו הקרבות למעשה, אך ורק כדי לזפות בחברות לאו"ם. הראש המכובד של המשלחת העיראקית השמיע פה שתי הצהרות

מפתיעות שגילו צפונות: ראשית, כי ב־1942 הציעה עיראק לשלוח צבא למערכה בצפון־אפריקה; ושנית, כי אותה הצעה נדחתה משום התערבותה של הסוכנות היהודית. יורשה־נא לי להגיד, אדוני היושב־ראש, כי במקרה הייתי אחראי במשך כל תקופת המלחמה למגעים ולשיתוף־הפעולה של הסוכנות היהודית עם שלטונות־הצבא הבריטיים, אך על הצעתה זו של עיראק שמעתי פה בפעם הראשונה. מכל־מקום, אם יש לקבל את שני חלקי ההצהרה העיראקית כאמיתיים במידה שוה, הרי העובדה כי הסיפא היא דמיונית וחסרת־שחר במידה כה בולטת מוכרחה לעורר ספקות רציניים לגבי דיוקה של הרישא.

הקיבוץ היחיד במזרח התיכון שהשתתף באמת במלחמה ועשה זאת בלב ונפש הוא הישוב היהודי בארץ־ישראל. תרומתו המובהקת למאמץ המלחמה של בעלי־הברית באה על שכרה על־ידי הטלת משטר על ארץ־ישראל שדן את היהודים ניצולי הטרגדיה האירופית לסבל לא יתואר. אבל המדינות הערביות, אשר קצרו בלי לזרוע, עומדות עכשיו מחופרות מאחורי המגילה ומסתמכות עליה כעל חומה בצורה נגד שאיפת היהודים למקום במשפחת אומות העולם. הנציג הסורי דגל פה "בעקרונות המגילה אשר מיליונים מסרו עליהם את נפשם" – והוא לא חלה ולא הרגיש שום מבוכה עקב העובדה כי לא היה אף סורי אחד – אף לא אחד – בקרב המיליונים שנפלו חללים במלחמת־העולם.

נִיתִי מְגִילָה וְנִחִזִי

וכאן שוב נחלץ בכשרון רב לעזרת מדינות־ערב הנציג המלומד של פפיסתן ובכוח גיבוב מופלג של מובאות ביקש להציב את המגילה כמחסום בלי־עבור להקמת מדינה יהודית אפילו בחלקה של ארץ־ישראל. אבל הסתמכות על המגילה אינה זכות מונופולין של הצד הערבי. הכל תלוי במיהותו של המסתמך ובמטרת ההסתמכות. הגה הדיבור המתחיל של המגילה:

"אנו עמי האומות המאוחדות, חדורי החלטה נחרצת להציל את הדורות הבאים ממארת המלחמה, אשר פעמים בימי חיינו גרמה צער לא־יתואר למין האנושי" וכו'.

אדוני היושב־ראש, אנו פונים לועדה הזאת בקריאה להסכים, כי "מארת המלחמה" היה משמעה בשביל העם היהודי השמדה סיטונית וכי ה"צער לא־יתואר למין האנושי" מקיף את היסורים הנמשכים והולכים של מאות

אלפי הניצולים. אנו מאמינים כי אין דרך יעילה להציל את הדורות הבאים של העם היהודי ממאָרת ההשמדה ומצער הנדודים-לא־בית בלתי אם על־ידי הקמת מדינת יהודית בארץ־ישראל. זוהי החלטתנו הנחרצת ואנו דוגלים במגילה כמשען לה.

להלן באה הכרזה המאשרת מחדש את "האמונה בזכויות־אנוש היסודיות, בכבודה ובערכה של אישיות האדם, בשוויון הזכויות של הגברים והנשים ושל כל האומות, כגדולות כקטנות". וכאן שוב, אדוני היושב־ראש, אנו חובעים את תחולתו של העקרון המגילתי על בעייתו של העם היהודי. אנו מאמינים כי כבודו וערכו של היהודי כאדם אי־אפשר להם לבוא על מלוא ביטויים - וגם ייבצר מהיהודים, כגברים כנשים, להגיע לשוויון זכויות עם אחרים - אלא אם כן יוצג העם אשר הם בניו על בסיס של שוויון גמור עם יתר העמים - הוה אומר, אם יבטח קיומו הלאומי ותינתן לו האפשרות, לפחות בפנינה אחת ויחידה על־פני כדור הארץ אשר הוא יכול לראותה כשלו, ליהנות מהכבוד ומההגנה היעילה הניתנים על־ידי הקוממיות הממלכתית.

יתר על־כן, אנו מאמינים כי יהודי ארץ־ישראל הם כבר אומה, הראויה והזוכאת לשוויון זכויות עם אומות אחרות, כגדולות כקטנות. כל זה בטרם הגענו לסעיף א' של המגילה, אשר נפל במיוחד קרבן למלאכת ההסתמכות. מה הם הכתובים המכריעים שבאותו סעיף? אנו טוענים כי גם על הבעיה שלנו חל הכתוב "להביא, בדרכי שלום ובהתאם לעקרונות הצדק והמשפט הבינלאומי, לידי התאמתם או ישובם של סבסוכים בינ־לאומיים או של מצבים העלולים לגרום להפרת השלום". ובודאי שאנו מסתמכים על "עקרון שוויון הזכויות וההגנה העצמית של העמים". אנו טוענים כי הננו עם, וכעם הננו זכאים להגדרה עצמית. אנו מוכנים לתאם את זכותנו להגדרה עצמית עם זכותם של אחרים, אך התיאום חייב להיות הדדי. אין אנו מוכנים לִנְתֵר על זכותנו או להסכים כי זכותם של אחרים עדיפה משלנו. ואם יבוא מישהו להטיל ספק בזכותנו להופיע כעם, תהיה תשובתנו כי גם זכות זו היא נושא להגדרה עצמית ולא להכתבה מבחוץ. קיצורו של דבר, אין אנו מוצאים במגילה דבר המערער את תוקף תביעתנו. אנו מוצאים בה דברים רבים לחיזוקה. לדידנו אין להעלות על הדעת כי הצדק והשוויון המקודשים במגילה יהיו מיועדים למין האנושי כולו מלבד ישראל; כי רק בשביל העם היהודי לא יימצא מקום בבנין העולמי שהוקם על החרבות והקברים של המלחמה האחרונה; כי העם היהודי יהא גזוץ

להמשיך בחייו כמקודם - כנווד חסר-בית, משולח לנוע ולנוד על-פני כדור הארץ.

עובדות היסטוריות החורצות גורל

מתוך עקיבות הראויה למטרה נעלה יותר החזיקו הנציגים הערבים בשיטתם וקיבלו על עצמם להכחיש את דבר היות היהודים עם או דבר היות להם כעם קשר כלשהו עם ארץ-ישראל. אף כאן אין להימנע מהסתמכות קצרה על דברי-הימים. מוסכם ומקובל כי מקשורים היסטוריים של העבר בלבד אינם יכולים להכריע בפתרון בעיה מדינית יוקדת של היום. אבל חשוב להעריך נכונה את השפעת ההיסטוריה על המציאות בת זמננו - יען תודעה היסטורית מולידה רצון לאומי; הרצון הלאומי מניע המוני אדם לפעולה; הפעולה מביאה לידי יצירת עובדות; ואילו עובדות מדיניות מחוללות בעיות בינלאומיות. השתל-שלות זו אי-אפשר להפסיקה ואי-אפשר לעמוד בפניה.

לכן חיונית ההבנה כי הקשר בין העם היהודי לבין ארץ-ישראל הוא העובדה המרכזית של המצב כולו. כאן הובאו נתונים כרונולוגיים, רובם כוזבים, לתוכיח את האנפין ההיסטוריים של הטענה הערבית. אבל אין להגיע להערכה נכונה של הבעיה מתוך הסתמכות על הכרונולוגיה בלבד. העובדות האורגניות של ההיסטוריה הן הקובעות כאן. העם היהודי נולד בארץ-ישראל ודמותו עוצבה בה. הארץ לא הולידה שום עם אחר, לא לפני-כן ולא מאז. לא אמת כי כל היהודים עזבו את ארץ-ישראל במאה הראשונה לספירה. הם נותרו על אדמתם מיושבים בהמוניהם והחזיקו מעמד עד המאה השביעית - על אף הרדיפות והגירושים ולמרות הדיכוי האכזרי של המרידות. כן לא אמת כי היהודים פנו עורף לארץ-מכורתם. מאמצייהם לשוב ולהיאחו בה לא חדלו מעולם. השלב הנוכחי בשיבת ציון, אשר נפתח בסוף שנות השבעים, אינו אלא חוליה אחרונה בשלשלת. הציונות לא התחילה עם מתן הצהרת בלפור. ההצהרה היא פרי הציונות ולא שרשה. רעיון המדינה היהודית איננו שגיון-טירוף, זה מקרוב צץ. זהו החלום שלינה את פרשת יסורי העם היהודי מאז ומקדם, זהו חזונם של היהודים בכל הדורות, זוהי משאת-הנפש המעשית שפעמה בלב ראשוני החלוצים אשר שבו ונאחו בארץ לפני שבעים שנה. גם פגעי מצבו של העם היהודי בתפוצותיו, גם התקנה שבאה להמציא להם הציונות, הם ילידי ההיסטוריה - ואת הבעיה כולה אין להבין מחוץ למסגרתה. אדוני היושב-ראש, כזב הוא וחוסר שחר כאחד לבוא ולטעון כי יהודי אירופה אינם יהודים כלל, אלא צאצאים הם של שבט מונגולי. לשם סמוכין

לסברת-הבאי זו תמכו הדוברים הערבים יתדותיהם כמה פעמים באנציה קלופדיה היהודית ואפילו הזמינו את חברי הועדה לעיין בכרך מסוים של האנציקלופדיה המצוי בספריה. אם יטריחו עצמם חברי הועדה לעשות זאת ימצאו כי טענה עובדתית זו, כביכול, של הנציגים הערבים אינה מבוססת יותר משאר טענותיהם - היא אינה אמת, פשוטו כמשמעו. ערך ה"פוזרים" בכרך הרביעי של אותה אנציקלופדיה אין בו אף מלה אחת שאפשר להסיק ממנה כי דרום-רוסיה הוא צור מחצבתה של היהדות האירופית. לאמיתו של דבר נאמר בכרך כי לאחר שהוכנעה ממלכת הפוזרים על-ידי הרוסים, נשאר רובם הגדול בארץ-מכורתם - רצונו לומר, הם לא היגרו צפונה או מערבה. כל המחקרים מגיעים לידי המסקנה כי מקורה של יהדות מזרח-אירופה הוא באירופה המערבית והמרכזית ולא בדרומית-המזרחית.

אולם כל הדיון המדעי, כביכול, במקורותיו הגזעיים של העם היהודי אינו מעלה ואינו מוריד כלל ועיקר. המדיניות הייבת לטפל בעובדות חיות ולא בסברות שאינן מוליכות לשום תכלית. שאלת מוצאם של היהודים לא הטרידה אף כלשהו את היטלר והמופתי כאשר גורו עליהם פליה. לדידם הם היו יהודים ותו לא והם שלחו אותם למוות בלי לחקור בעברם. גם אין היהודים עצמם מתרשמים ביותר מתגליותיהם של אחרים לגבי מיהותם האמיתית, כביכול, הבאות תמיד לסייע לכוונתם העוינת של בעלי התגליות, כל עוד תודעתם ומצוקתם של היהודים עצמם ויחס העולם אליהם עומדים בעינם. הן ברור כי לא יהיה כל טעם, למשל, לחקור במוצאם הגזעי של אחדים מהנציגים הערבים המסובים פה, כל עוד תודעתם אומרת להם כי הם ערבים וכל עוד הם פועלים בתוקף תודעה זו. זכותם היא. ראוי לדוברים הערבים לפחות מבחינה זו לקבל את דינן של עובדות היסטוריות ופסיכולוגיות כחלק מהרקע המדיני של הבעיה, שאיננו עשוי להשתנות, ולזנוח אחת לתמיד את כל דברי-ההבל האלה על בעיית המוצא ושלשלת-ההיוחסין.

אבל כאן נסוגים הערבים לקו-התקפה שני ומנסים כוחם בקביעת הבחנה שלא היתה ולא נבראה - בין היהדות והציונות. הציונים המאורגנים, הם טוענים, אינם אלא מיעוט קטן ואילו רוב היהודים אינם ציונים. הם נזקקים פה לתחבולה המקובלת של סילוף סטטיסטי כפול: תחילה הם נוקבים מספר נמוך ללא שחר לגבי חבריה של תנועה ואחרי-כן הם מחשבים את האהוד שמהווה מספר זה מסך-הכל, אשר בו כלולים גם נשיהם וילדיהם של החברים. תמיהני כמה חברים רשומים ומשלמי-מס היו לארגון הסורי המכונה "הגוש הלאומי" בכל שנות קיומו. זה ענין סתום ואף-על-פי-כן תבע ה"גוש" תמיד

כי יכירו בו את הנציגות הכללית של העם הסורי. משונה הדבר, מה ועומה היא מידת ההבנה אשר קבוצה של מנהיגי תנועה לאומית, כגון זו שאנו אנוסים לעמוד אתה פה בקשוי-מלחמה, מואילה לגלות כלפי המקום המרכזי שתופסת תנועה לאומית אחרת בחיי עם אחר. הציונות היא תמצית החיים הלאומיים והמאבק הלאומי של העם היהודי. אין פועל בחיים היהודיים מקור של רצון לאומי ומרץ לאומי, מוקד של פעילות לאומית יוצרת, מחוץ לתחומי התנועה הציונית, שהיא התנועה היהודית המרוכזת מסביב לארץ-ישראל. אין תנועה זו אלא העם היהודי המאורגן למאבק על עתידו. יש המוני יהודים שהנם ציונים בלבם אם גם לא בשמם. יש אך מעטים המתנגדים לציונות בפועל. פרסום דוח הרוב * הביא לידי הפגנה אדירה של אחדות יהודית בעולם כולו. ארגונים יהודיים בארצות-הברית, בני אסכולות פוליטיות מנוגדות, נזעקו כולם לתמיכה בתביעתה של הסוכנות היהודית להקמת מדינה לאלתר. הציונות מקובלת כיום בעולם כולו כגורם מדיני מכריע בחיי העם היהודי. גם אין בלבנו שום ספק, אדוני היושב-ראש, לגבי הטיפוס היהודי המעורר אליו יחס של כבוד מצד פטריוטים אמיתיים בכל אומה ולשון, בכלל זה גם בקרב עמי-ערב.

כל הפוסל - במומו פוסל

האשמה אחת שנזרקה כלפינו בועדה הזאת לא אנסה לסתור, יען היא סותרת את עצמה. כוונתי להאשמה כי הציונות זהה ברוחה ובשיטתה עם אנאציזם. בפנותי אל הנציגים העיראקי והסורי שהשמיעו לעזו זה, אשר אין בו שום ברכה לבעליו, אומר רק זאת: לא אנו נכחנו לפני המלחמה כאורהי-כבוד בכינוסי נירנברג; גם לא אנו נעצרנו בימי המלחמה כבעלי-בריתם של הנאצים; תורנו להיעצר על-ידי המימשל הבריטי הגיע מאוחר יותר, לאחר שעזרנו להכריע את האויב.

נושא אחר שהנציגים הערבים מוסיפים לדוש בו למרות כל ההפרכות המכריעות - ואשר שוב מוטב להם להקשיב לעצה טובה ולמשוך ידיהם ממנו - זרי זו טענה אשר הבה אקרא לה הטענה הספרדית. אם ראויה להתקבל תביעתם של היהודים לארץ-ישראל, לאחר פירוד כה ממושך שחל בין העם לבין הארץ, מדוע לא תופר זכותם של הערבים לשוב לספרד - ובכלל, לאיזה תהוו-וזהו יוחזר העולם כולו, אם אחיותו של איזה עם באיזו ארץ אי-אז בימי-קדם תתחיל לשמש עקרון מנחה לקביעת זכות הריבונות בימינו. היקש * של ועדת ארץ-ישראל.

זה הוא לא רק הסר־שחר, אלא הוא מחטיא לגמרי את מטרתו ומוכיח את ההיפך הגמור. אין הוא בא אלא להדגיש ביתר שאַת את יחידותו של חזיון היסטורי זה אשר שמו זיקת העם היהודי לארץ־ישראל. המספרות אמהות ערביות אִי־שם בעולם לילדיהן על תפארת־קדומים של הערבים בספרד? המציאות הן בלבותיהם את הפיטופים לשוב לשם? היש חוגים של נוער ערבי הלומדים את הגיאוגרפיה של ספרד, השרים את שיריה, המתאמנים במלאכות המועילות לאותה ארץ לשם הגירה אליה? הראה העולם בזמן מן הזמנים אניות מלאות ערבים בני־בליבית החותרים נואשות על אף כל המכשולים העצומים להגיע לחופי ספרד? שאלת התביעה הערבית על ספרד אינה מתעוררת משום שבהעדר כל צורך מעשי אין קיימת כלל זיקה נפשית של עמי־ערב לספרד. הסיבה היא כי הערבים כולם יושבים בארצותיהם וחיים בביתם, בעוד שהיהודים עדיין נאבקים על זכותם לחזור לנחלתם.

כיון שהגעתי לפרשה זו של היקשים מסולפים, יורשה־נא לי לחזור לאותו נאום מפתיע - הראשון מהשנים - שנשא פה נציג פפיסתן. סיר מוחמד זפ־ווללה חאן נהג נדיבות־לב רבה לגבי השימוש בשיטת הגזירה־שוה ביחס לארצי. הוא מאס בה רק כשהיא פגעה בארצו. הוא ערך הקבלה בין היתומים היהודים במחנות אירופה לבין הקרבנות הצעירים של המאורעות הטראגיים שהתרחשו זה לא כבר בפפיסתן. הוא עמד על כמה צדדים שונים, אבל השמיט לגמרי מהשנאתו את ההבדל היסודי ביותר: ילדי פפיסתן, עם כל מצוקתם, הריהם בביתם - בתוך ארצם ובקרב עמם, ואילו הילדים היהודים באירופה הם נטולי־בית לא רק פשוטו כמשמעו אלא במובן היסטורי עמוק יותר. גזירה־שוה שניה דרש נציג פפיסתן בין מעמד היהודים בארץ־ישראל ומעמד הבריטים בהודו. טענתו היתה, כי אם תביעת היהודים בארץ־ישראל מבוססת על התועלת שהם הביאו לשוב הערבי, כי אז יש ממש אותה מידת תוקף לתביעת הבריטים להישאר בהודו. ההשתמעות היתה ברורה מאליה: כשם שהבריטים יוצאים עכשיו את הודו כך גם על היהודים לצאת. השנאה זו אונסת באופן החותך ביותר עובדות דוקרות־עינים. דרוש טווח ארוך לאין שיעור של דמיון כדי לקרב השנאה כזאת אל המציאות. האומה הבריטית היתה צריכה להינלד בהודו, להיעקר ממנה בכוח הזרוע, להישאר בטולת־שרשים בכל ארץ אחרת ולהיות נכספת תמיד - בכוח הקשר הנפשי המתמיד - לשוב למכורתה. האנגלים שבאו להודו היו חייבים לבוא לא כמשנים למלך, כפקידים גבוהים וכקציני־צבא, אלא כעובדי־אדמה, כסוללי־דרכים וכפועלי בתי־חרושת. היה מוטל עליהם לעמול בויעת אִפיהם תחת קרני השמש

הלוהטת, לגאול במו ידיהם הערומות שטח־קרקע עזובים משממת חול, סלע ובצה, לגדל את ילדיהם על־מנת שיישארו בהודו ויעבדו בה ולנטוע עצים שיצלו עליהם. רק אז היה להשנאה זו טעם.

למעשה, אדוני היושב־ראש, מעולם לא ביססנו את תביעתנו על הברכה שהבאנו לאחרים. אין אנו רואים את עצמנו חייבים להשפיע ברכה על מישהו. ההתחייבות היחידה שאנו מקבלים על עצמנו היא לא להרע את מצבם של המתישבים הקיימים. אין אנו מיסיונרים או פילנתרופים. אנו באים לאותה ארץ לבקש בה את ישועתנו - אם גם אנו מעוניינים מאד לעזור לשכנינו ומרוצים מאד כשהדבר עולה בדינו. עם זה, הברכה שאנו מביאים תוך כדי תהליך גאולתנו העצמית היא עובדה ניצחת, שכל המשקיפים מודים בה, כאוהדים כעוינים, אם בחפץ־לב או כאילו כפאם שד, בכללם גם נציג פפיסתן בעצמו ובכבודו. יתר על־כן, ברכה זו היא לא פרי התכוונות מיוחדת אלא תוצאה מוכרחת של התהליך. הסיבה פשוטה. אי־אפשר לך לשפוך לתוך ארץ כמות גדולה של יומה, כושר־מעשה וחריצות־פפים, מדע והון, בלי שהעושר החדש שאתה יוצר יסתגן לסביבתך ובלוי שהמופת שאתה מראה לא יעורר אחרים לצאת בעקבותיך. אין אתה יכול לבלום את נחשול הרנחה; סופו להציף את השטח הכלכלי כולו. ומכיון שתהליך זה הוא בלתי־נמנע, הריהו מוכרח להימשך גם להבא - שפן, בתכלית הפשטות, אי־אפשר לעשות את העבודה הזאת אחרת. יותר שאתה מביא יהודים, יותר שאתה עושה עבודת־בנין - יותר ויותר הולכות ומתרחבות גם אפשרויות המחיה והקידמה בשביל שכניך. זהו טבע הדברים ואין לשנותו.

שוב בעיות עבודה וקרקע וטענת הנישול

הרבה הותרע פה על העובדה כי המפעלים היהודיים מעסיקים בדרך־כלל פועלים יהודים. זהו בהחלט המצב ואין זה כלל מעניני להפריז בהדגשת העובדה כי לעומת כל יהודי יחיד המועסק כעובד שכיר במשק הערבי יש לפחות מאה ערבים - לא 10 ולא 20 ולא 50 אלא 100! - המועסקים על־ידי יהודים. לא זה העיקר. אַמת־המידה העיקרית לבחינת ערכו של מפעל־הבנין היהודי בשביל האוכלוסייה הערבית איננה במספר הערבים המועסקים על־ידי יהודים, אלא בתנועת הנפח הכללי של התעסוקה הערבית - אם הוא מתרחב או מצטמצם עקב המפעל הזה. והנה אחת המגמות הבולטות ביותר בחייה הכלכליים של ארץ־ישראל היא הגידול המתמיד של התעסוקה הערבית בד בבד עם התקדמות הפיתוח היהודי. מלבד היות טענתנו זו מוכחת על־ידי

ראיות ישירות הותכות, הריהי מתאמתת, ראשית, על-ידי ריבוי העצום של האוכלוסיה הערבית, המלונה בעלייה מתמדת של רמת-חייה; שנית, על-ידי היות הריבוי הזה גדול באזורי ההתישבות היהודית מבחלקים אחרים של הארץ; ושלישית, על-ידי העדר כל הגירה ערבית מארץ-ישראל ולעומת זה על-ידי זרימת עבודה זולה לארץ-ישראל מן הארצות השכנות. כאשר חייתי לפני ארבעים שנה בכפר ערבי בהרים שבין ירושלים ושכם היו רבים מהכפריים בעלי היומה שבאותה סביבה מהגרים לאמריקה, בעוד שרבים מן הנותרים היו הולכים ברגל בעת הקציר לעבר-הירדן להשתכר שכר נוסף למחייתם. עכשיו אין יציאה ערבית לאמריקה, ואשר לעבר-הירדן אנו עדים לתהליך הפוך: אנשי עבר-הירדן באים לארץ-ישראל לבקש עבודה, ואילו הארץ-ישראלים חדלו לנדוד. אם תשאלו היום את אנשי הכפרים באותה סביבה, הרחוקה מכל התישבות יהודית, מה הדבר שיש בו כדי להסביר את השינוי, יגידו לכם כי עכשיו מרובה יותר העבודה בארץ ושכרה גבוה יותר. ואם תוסיפו לשאול מדוע, תהיה התשובה: "בגלל היהודים". הכבידה * כלפי אזורי רנחה גבוהה יותר היא חזיון בלתי-נמנע בחיים הכלכליים. הבעיה בשביל המדינה היהודית תהיה כיצד להשתלט על הסתננותם של פועלים גמוכי-שכר מבחוץ ולא מה לעשות לערבים המובטלים בתוך הארץ.

אבל, חוזרים וטוענים המתקיפים, הן היהודים מנשלים את הערבים מן הקרקע. לפי הכרתו המפורשת של נציג פפיסתן, ילך ויגבר תהליך זה במדינה היהודית. כלום אין עומדים לרשותם של היהודים אמצעי-כסף בלתי-מוגבלים? כלום אין כל הקרקעות היהודיים קנין לאומי? כלום אין חל על היהודים איסור להעסיק פועלים ערבים כלשהם? וכך מצטייר לעינינו חזון-בלהות של המוני ערבים מנושלים ומובטלים הזורמים מהמדינה היהודית לחפש עבודה בארצות רחוקות. אבל עיקרו של ענין הוא שאין מתנהל שום נישול. להיפך, עם התקדמותה הכללית של החקלאות נעשים האיכרים הערבים מושרשים בקרקע הארץ יותר ולא פחות. נכסיהם באדמת הארץ, בדמות בתים בנויים כהלכה, עצים נטועים להצל, מטעים מניבי-פרי, בהמות-עבודה וכלי-עבודה, הולכים ורבים. היפוכו המפתיע של התהליך הכלכלי לא יעלה על הדעת לאור הנסיון המובהק של העבר. התמונה המסולפת שהוצגה כאן מעידה או על תדרוך מטעה או על גילוי-פנים שלא כהלכה בההליכים הפועלים למעשה. קודם-כל, רק פחות ממחצית הקרקעות היהודיים הם קנין לאומי. השאר הוא רכוש פרטי. לגבי הקרקע הלאומי העקרון הוא לא רק עבודה עברית.

* גראביטציה.

אלא, בדרך-כלל, עבודה עצמית - פירושו של דבר, כל העבודה נעשית על-ידי המתישבים עצמם בלי שיזדקקו לפועלים שכירים - אשר על-כן אין מתעוררת כלל בעיית העסקתם של ערבים. בקרקע הפרטי וביחוד בפרדסי ההודים, שבהם העבודה השכירה היא הכלל, מועסקים ערבים לאלפים. אבל עיקר השאלה הוא בממדי רכישת הקרקע על-ידי יהודים. עם כל אוצרות-הממון האגדיים שהיהודים חולשים עליהם, ועם כל הזקלות שהם נהנו מהן לכאורה במשטר המנדט - לא במשטר הספר הלבן - הם הצליחו עד כה לרכוש פחות משבעה אחוזים של אדמת הארץ. חלק גדול של האדמה שנרכשה על-ידי היהודים לא הוצא כלל ממעגל החקלאות הערבית. אדמה זו נפסלה לכתחילה כצחיחה והיתה טעונה הכשרה שעלתה בדמים מרובים. היא מהווה כיום תוספת נקיה לאוצרותיה החקלאיים של הארץ. מצד שני, קרקעות מסוימים שהיו קודם מחוץ לתחום כדאיות העיבוד, התחילו הערבים עצמם מעבדים אותם, כדי ליהנות מהביקוש המוגבר למוצרים חקלאיים שנוצר על-ידי השוק העירוני היהודי ובעזרת ההון שהופק ברובו ממקורות יהודים, אם במישרין או בעקיפין. ההפסד הנקי הכולל לחקלאות הערבית בשטח-קרקע היה, איפוא, קטן בהרבה מכפי שנדמה והפסדו של שטח זה יצא בשכר הפיריון המוגדל - ולא רק כיסה השכר את ההפסד אלא העדיף עליו - והכל עקב הקידמה החקלאית הכללית אשר באה במידה רבה הודות ליזמה היהודית. שטח הקרקע בלבד לעולם אינו הגורם המכריע בקביעת רמתה של רנחה חקלאית. אופן השימוש בקרקע חשוב ממש כגודל השטח, אם לא חשוב יותר ממנו. המעבר ממשק-בעל למשק-שלחין, למשל, משמעו גידול כפול פי חמישה לגבי ערך היבול וענפי התעסוקה. לגבי הקרקע כמו לגבי העבודה, אבן-הבוחן היא אם מספרם הכללי של החקלאים הערבים גדל או קטן ואם רמתם הכלכלית הממוצעת עלתה או ירדה. לפי שתי אמות-מידה אלו מתאמת היעל המבורך של ההתישבות היהודית לגבי החקלאות הערבית. אותו מעשה בערבים שנושלו מאדמתם עקב רכישתה בידי היהודים ויצאו לשוטט על-פני הארץ בחוסר-כל הוא סיפור-בדים שהומצא לצורך מדיני. סיפור זה הוכחש על-ידי חקירות דשמיות ואין לו שמץ ראיה להסתמך עליו. הזרם המתמיד של פועלים ערבים מהאזורים הערביים הטהורים ומחוץ לארץ-ישראל אל האזורים אשר יושבו בחלקם על-ידי היהודים על אדמה שנרכשה מידי ערבים היא הוכחה לסתור את העלילה הזו. אלה שמכרו עדפי קרקע השקיעו את הפדיון בפיתוח הגותר. הפדיון עלה וכן גבר הביקוש לידים עובדות - כוונתי לידים עובדות של ערבים.

היה זה עקרון בלי-יעבור במדיניות רכישת-הקרקע היהודית לא להפקיר ללא קרקע כל ערבי שעיבד קודם את הקרקע שנרכש. אנו מקפידים להבטיח כי האריסים, אם אין מנוס מעקירתם, ייקלטו בחקלאות במקום אחר. איכרים בעלי קרקע דואגים לעצמם וכמעט לעולם אינם מוכרים את כל נחלתם. גם אין אנו מעוניינים לקנות קרקע מבעלים זעירים, בגלל פיצול החלקות. אנו קונים רק מאלה שיש להם עודף למכור, ואנו קונים רק את העודף.

העובדה כי ההתישבות החקלאית היהודית לא רק לא נישלה חקלאים ערבים, אלא סייעה להעלאת רמת-חייהם, יש לה שרשים בתהליך משולש: ראשית, הכשרתו של קרקע שנחשב בתחילה לבלתי-פּוֹלֵית; שנית, הגילוי והניצול של אוצרות-מים חדשים; שלישית, הכנסת גידולים חדשים עדיפי-ערך למשק החקלאי. זוהי התשובה לתהייתו של נציג פּוֹלֵית - כיצד ייושבו עולים יהודים על הקרקע בלי לדחוק רגליהם של ערבים.

בקצת מקרים נרכשו שטחי קרקע מבעלי אחוזות גדולות והאריסים הועברו למקום אחר. לא היה אף מקרה אחד שבו נעלם מעל המפה כפר של איכרים בעלי קרקע. בעמק החוף הוקמו מאה וחמישים כפרים יהודים. אף כפר ערבי אחד לא נעלם. כולם נהגים כעת מרנחה גדולה מונו שידעו קודם. כולם עכשיו מרובי-אוכלוסים משהיו.

המצב כולו משובש כיום על-ידי הגשמתו של חוק-הקרקע הגזעי האוסר על הערבים למכור ועלינו לקנות קרקע במרבית שטחה של ארץ-ישראל. חוק זה הוא כריתתם על צואר ההתישבות היהודית והפיתוח החקלאי הערבי כאחד. במדינה היהודית לא זו בלבד שטובת הערבים עצמם לא למכור את אדמתם עד תום תפועל לפחות באותו תוקף כפי שפעלה קודם, אלא השלטונות היהודים, דוקא משום שישאו באחריות ישירה יותר, ינהגו יתר קפדנות בקיום עקרונותיהם. מבחינה זו, כמו לגבי אֶנְפִין אחרים של יחס המדינה היהודית למיעוטה הערבי, לא אבוא לשַׁחַר אֶמּוֹן ביתרון מוסריותם של היהודים. אין אנו מתימרים ביתרון כזה. כל מה שארשה לעצמי לציין, בכל הענינות, הריהו כי מותר לסמוך על היהודים שיעריכו בתבונה את טובת עצמם. הן חיה נחיה בבית-זכוכית לאחר קום המדינה היהודית, כשענינם של שכנינו פקוחה עלינו בחשדנות חריפה ורבים מתחקים עלינו מרחוק בערנות רבה. גם יהיו לנו בני-תערובות משלנו, אם מותר לי להתבטא כך, בארצות קרובות ורחוקות. יתר על-כן, נהיה מעוניינים ביותר ברווחתם של הערבים לטובתנו, לבל יחטרו תחת רמת-חינו, אלא להיפך, ישמשו לקוחות טובים למוצרינו התעשייתיים. אין זו רק מדיניותנו המוצהרת. יהיה זה ענין של

אינטרס עצמי ישיר בשבילנו לשקוד על העלאת רמת-החיים הערבית לכדי רמתנו שלנו.

מעל לכל חשוב לזכור כי רוב שטחה הקרקעי של הארץ - 18 מיליון דונם מתוך השטח הכולל של 26 מיליון - מוגדר כיום כבלתי-פליח, ללא כל ברכה לאלוהים ולאדם. אין לערבים שום תמריץ לפתח את חלקה הגדול של שממה עצומת-ממדים זו. אם לא יותן ליהודים חופש הניסוי וההכשרה, כי אז אותם מרחבים גדולים - פזורים על-פני כל הארץ אבל מרוכזים ביחוד כאזורים מסוימים - יישארו לדורות, אם לא לעולמים, בקפאונם הקיים. נציג מפיסתן עירער חמורות על הצעת רוב הועדה לכלול בתחום המדינה היהודית המוצעת את אזור הנגב - משום שזהו שטח שהנו כולו או בעיקרו ערבי. אבל הנגב מכיל 45% משטחה של ארץ-ישראל ורק פחות מ-5% מאוכלוסיתה. אפשר הן לקרוא לנגב אזור שכולו ערבי גם אילו רק 100 ערבים שוטטו על-פני מרחביו. הברירה לגבי הנגב היא בין כלילתו במדינה היהודית ופיתוחו הנמרץ על-ידי השקיה לטובת יהודים וערבים כאחד - לבין השארתו בשממתו.

אמצאה מלאכותית או כורח-חיים?

פה מקום עמי להזכיר דופי משונה אחד שנתן במפעלנו נציגה של מצרים באמרו כי כל מה שגנו עושים בארץ-ישראל הריהו מלאכותי. תמה אני מה משמעו של מונח זה בפיו ואיזה רושם נתכוון לעשות עלינו על-ידי השימוש בו. לכו ואמרו לילדינו שנולדו בארץ כי הם מלאכותיים! אמרו זאת לעצים שנטענו, לשדות שגאלנו מהשממה, לבתי-החרושת בהם אנו עובדים. נטרנא לבטל כמלאכותיים את מיתקן האשלג על ים-המלח או את בית-הפוח על הירדן. במובן זה גם סכר אסואן במצרים הוא מלאכותי. וכן מפעל עמק טנסי. ולמעשה כזוהי כל התרבות המפוארת של היבשת האמריקנית הזאת, שכן כולה היא פרי הגירה.

אילו ניתנה לעם היהודי אפשרות הוגנת, הן מבחינת הזמן והן מבחינת ההקלות המינהליות, לבצע תכנית עליה והתישבות רחבת-מידות לפי רוחו האמיתית של המנדט, כי אז כל שטחה של ארץ-ישראל המערבית - לאחר הפרדת עבר-הירדן שנכלל לכתחילה בתחום הצהרת בלפור - היה נהפך בעתיד לא רחוק לדבר שאנו קוראים לו מדינה יהודית, זאת אומרת מדינה עצמאית בעלת רוב יהודי הפתוחה לקבל עולים יהודים. הסוכנות היהודית תקיפה בדעתה כי זהו הדבר שהעם היהודי היה זכאי לתבוע ולצפות לו ואשר ממסגרתם של תנאים מדיניים נוחים היה ניתן להתגשם. אבל האישור הבינ-

לאומי והביצוע המעשי של תכנית כזו בשלב זה נתקלו במעצורים אשר יש להודות בחומרתם. המכשולים לא היו חמורים עד ללא יכולת להתגבר עליהם אילו התמידה המעצמה בעלת-המנדט במילוי משימתה במשך כל התקופה הזאת. אבל מעילת בעלת-המנדט בהתחייבותה, שבאה לידי ביטוי בספר הלבן של 1939; סירובה להחזיר את הדברים לקדמתם אחרי גמר המלחמה; והעדר תחליף נראה לעין למשטר המנדט הקיים - בעצם, למשטר המנדט הקודם - שהיה מצפשו את המשכה של עליה והתישבות רחבה בארץ-ישראל בלתי-מחולקת למשך כמה שנים - כל אלה העמידו את הסוכנות היהודית בפני הכרח המכריע לבקש קפיצת-דרך לעצמאות.

דרך זו נתחייבה על-ידי צרכים יהודיים מכריעים הן בארץ-ישראל והן באירופה. בארץ-ישראל חרג העם היהודי בגידולו ממסגרת האפוטרופסות. הוא בגר והתחשל במבחנים ובתלאות של המהומות הערביות מלפני המלחמה ושל המלחמה עצמה. מסביב לו זכתה ארץ אחרי ארץ בעצמאות. רק יהודי ארץ-ישראל, חדורי הכרה נוקבת כי אף הם היו לאומה, עדיין נשארו חסרים את סגולות העצמאות הממלכתית. המשטר המדיני והכלכלי אשר בו נגזר עליהם להיות לא התאים עוד לרקמה הכללית שהקיפה אותם. נחיתותם ועמידתם ללא מגן נוצלו לרעתם. הם נוכחו לדעת כי דבר הקמת המדינה היהודית הוא גם פורח דחוף, גם אפשרות מעשית לחלוטין.

לעומת זה, הטרגדיה של שארית הפליטה באירופה, בהצטרף אליה סירובו של שלטון-המנדט להגדיל את מכסת העליה השרירותית והמקוצצת ללא כל יחס לצרכי השעה, יצרה מצב קשה מנשוא. גם מעמדן הרעוע של העדות היהודיות בארצות-המזרח נהפך לשורש דאגה חמורה. הבעיה של המצאת ישועה לאלתר לקרבנותיהן של רדיפות עבר ולמי שהופיעו כמועמדים לנפול קרבן לפורענויות הצפויות לעתיד - הוסיפו טעם של דחיפות לצורך בעצמאות.

אגב, אדוני היושב-ראש, אותו סיפור שהושמע פה כמה פעמים - ודאי מתוך תקוה כי החזרה עליו סגולה היא שישתמר בזכרון - בדבר אותם שלושים אלה היהודים הפליאים בארץ-ישראל, המתפרצים לחזור לגרמניה ולאוסטריה ואין מניחים להם על-ידי איומים, אינו אלא כזב גמור ומוחלט. לא 30,000 ואף לא 10,000 ואפילו לא 3000 או 1000 לא נרשמו לחזור. זוהי בדותה מראשיתה ועד סופה. ההנחה כשלעצמה, כי על-ידי איומים ואלימות אפשר להחזיק בארץ-ישראל מספר כה רב של אנשים על-כרחם, היא הבל ורעות-רוח. הנציגים הערבים טרחו לעשות את עמדתם בשאלת העליה השלילית ללא

פשרה, נוחה יותר לעיכול בשביל דעת-הקהל הבינלאומית, ולכן ביקשו להפריד בין בעיית ארץ-ישראל לבין זו של היהודים שאין להם בית. יבוא הארגון הבינלאומי לעניני פליטים וידאג להללו, טענו הנציגים הערבים. מה כנה הצעה זו, ניתן להעריך לפי העובדה כי כפי שידוע לנו לא הצטרפה עוד אף אחת מהמדינות הערביות לארגון בינלאומי זה - פירושו של דבר, כולן נתנו יד לתבל בתפקודו התקין. אבל כל בעיית הארגון למען הפליטים אינה מעלה ואינה מורידה כאן. ההפרדה שגורסים הערבים במקרה זה היא ממש כה מציאותית ומעשית כמו הטריז שהם מנסים לתקוע בין היהדות והציונות. הענינים אינם ניתנים להיות מנותקים זה מזה בחיים ובתחום המדיניות המעשית. העקרים היהודים מעיקים על בעיית ארץ-ישראל, ולחץ זה הוא גורם במדיניות הבינלאומית. העקרים היהודים והעם היהודי בארץ-ישראל תקיפים בדעתם כי כניסתם של יהודים לארץ-ישראל היא דבר שבזכות ואין היא טעונה הסכמת הערבים.

הנציגה הנעלה של הודו * אף היא אימצה לה את רעיון ההפרדה בין בעיות ארץ-ישראל מזה והעקרים היהודים מזה - כנראה על דרך של מפלט ניצוחי ממצוק מוסרי. היא קראה לכל הארצות לבוא בהצעות בדבר מספר הפליטים אשר כל אחת מהן מוכנה לקלוט. אפשר בעיה זו חדשה בשבילה, ולכן אינה יודעת כי קריאות כאלו הופנו פעמים אין-ספור בעבר ונפלו על אזנים אטומות - על-כל-פנים לא זכו אלא לתגובה קלושה ביותר. גם ייתכן כי לא שמעה על רצונם העז והנמרץ של אנשים אלה ללכת לארץ-ישראל, ארץ אשר בה בלבד עתידים הם לחוש את עצמם כבני-בית.

ברצוני להשתמש בהזדמנות זו, אדוני היושב-ראש, כדי להדגיש את הדחיפות החריפה של מתן הוראה להגדיל ללא כל דיחוי, ובשיעור ניכר, את ממדי העלייה לארץ-ישראל - אם הכוונה היא להקל את סבלם של המונים ולמנוע טרגדיות חדשות, כגון זו של האניה "יציאת אירופה", מאורע אשר זיעזע ללא ספק את מצפוננו של עולם ואף-על-פי-כן עדיין לא העלה שום תקנה למצב.

הקרבות הכרוכים בתכנית החלוקה

מתוך התחשבות בכל השיקולים האלה, כורעת תחת משאם המצטבר, התיצבה הסוכנות היהודית מול הברירה אשר העמיד לו הדין-וחשבון של הועדה המיוחדת של ארץ-ישראל.

* גב' ויג'איה לאקשמי פנדיט, אחותו של ג'. נהרו.

המסקנות שהגענו אליהן צוינו בהופעתנו הראשונה * רשמנו לפנינו את דחיית תכניתנו שלנו; את ההמלצה שנתקבלה על-ידי הועדה פה אחד בדבר חיסולו של המנדט; את הצעת רוב הועדה כי יש לחלק את ארץ-ישראל ולכונן בה שתי מדינות. בלב כבוד, אבל מתוך הכרה מלאה באחריות ההיסטורית הכרוכה בצעד זה, החלטנו להקדיש לתכנית זאת את עיוננו המלא.

הקרבנות הכרוכים בתכנית החלוקה בשביל העם היהודי כבדים הם מכרי כל אפשרות להפריז בהערכתם. התכנית מחייבת לנתר על קרוב למחצית הארץ, אשר לגאולת כולה היו מכוונות התפילות והתקוות של דורות כה רבים. כבר הודגש מה חריפה פגיעתה של הוצאת ירושלים מכלל המדינה היהודית בהרגשה היהודית ובעתיד היהודי. שטחים ואתרים אחרים עטורי הילָה של זכרונות-קודש, מחוזות עתירי-הבטחה לעתיד, אפילו קבוצות שלמות של ישובים יהודיים המפגינים את נצחון המאמץ החלוצי על מכשולים ללא-גבול - אף הם נשארו מחוץ לתחום המדינה היהודית בתכנית המוצעת. יש בידי הסוכנות היהודית להגיש הצעות מפורטות בדבר תיקוני-גבול וכן לגבי צדדים אחרים של התכנית. נוכח ההשפעה המרחיקה לכת של כל צד של התכנית על עתידו של העם היהודי בטוחה הסוכנות היהודית, כי תינתן לה מלוא האפשרות להשמיע את טענותיה ולהגן עליהן בכל ועדת-משנה, או ועדות-משנה, אשר ועדה זו עשויה למנות.

קריסוד אחד של התכנית אשר הנני להעיר עליו הוא האחדות הכלכלית המוצעת בה. עמדתנו כלפי הצעה מרחיקה-לכת זו כבר הוסברה. אבל במהלך הויכוח מתחו אחדים מהדוברים הערבים ביקורת חריפה על רעיון האחדות הכלכלית וחסו בהקשר זה מזימות אפלות לסוכנות היהודית. הבה אבהיר, איפוא, כי אין אנו רואים בשום פנים את האחדות הכלכלית כהכרחית לשגשוג גה של המדינה היהודית. להיפך, אחדות זו באה להטיל מעמסה כבדה על אוצרה והגבלה מסוימת על ריבונותה. עם אלה נהיה מוכנים להתפשר כדי להקל על הפתרון, אבל סיפויים רחוק מלהרנין את לבנו. כמובן מאליה, הננו רואים כענין חיוני את קשירתם של קשרים כלכליים אמיצים ביותר בין שתי המדינות, אבל אילו הונח הענין להכרעה לפי ראות עינינו, לא היינו מציעים הטלת אחדות כלכלית כפויה, אלא היינו מעדיפים מערכת הסכמים הדדיים חפשים.

אבל מטרה עיקרית להתקפה על תכנית הרוב שימש ההסדר הטריטוריאלי, שלפיו מספר ניכר של ערבים נועד להיכלל במדינה היהודית.
* נאומו של ד"ר א. ה. סילבר לפני הועדה ביום 2 באוקטובר.

כי ארץ-ישראל תישאר מאוכלסת יהודים וערבים - הרינו רואים כצו ההיסטוריה. כי כפרים ערביים ויהודיים מעורבים אלה באלה בקרב חלקי הארץ - הרי זו עובדה גשמית אשר אין לשנותה. לכן אי-אפשר כלל לעצב שטח של ממש בשביל המדינה היהודית בלי לכלול בתוכו מספר ניכר של ערבים. הסוכנות היהודית כבר הצהירה כי היא רואה את השטח המוצע בשביל המדינה היהודית בדוח הרוב כמינימום הכרחי - כהצעת פשרה הכרוכה בקרבנות כבדים, אשר על קבלת פחות ממנה לא תהיה הנהלת הסוכנות מוכנה להמליץ לפני התנועה, אבל תהיה מוכנה להסתפק בה אם תוגשם. כיון שכך, יורשה-נא לי לנסות ולהבהיר את הברירות שהאומות המאוחדות עומדות עכשיו לפנין.

מהי הברירה

נראה כי חלה עכשיו התגבשות מכרעת של דעת-קהל עולמית לטובת הענקת עצמאות לארץ-ישראל בהקדם. בעצם, יש לראות את הדבר כנגזר מראש. הכרזת מעצמת המנדט על החלטתה הנחושה לפנות את ארץ-ישראל במועד מוקדם אינה מניחה מקום לספק כלשהו בענין זה. נמצא כי דבר עצמאותה של הארץ הוא נדאות גמורה, והשאלה היחידה היא איזו צורה תלבש עצמאות זו. והנה קיימות רק שתי אפשרויות לגבי צורת העצמאות - או מדינה אחידה או שתי מדינות נפרדות. הפיכת ארץ-ישראל למדינה עצמאית יחידה על יסוד ההרכב הקיים של אוכלוסייתה יהיה פירושה כינון ארץ-ישראל כולה כמדינה ערבית והפקרת המיעוט היהודי לחסדו של הרוב הערבי. זהו פתרון שאינו פתרון כלל; הוא נדחה בתוקף על-ידי התנועה הציונית בתמיכתו המלאה של העם היהודי כולו. הוא נפסל בדין על-ידי דוח הרוב. הסיבות ברורות, אבל אפשר יהיה בזה עזר לאלה המעוניינים להגיע בענין הנדון לכלל דעה שקולה ללא משוא-פנים, אם אעיר כמה הערות על היתרונות והמגרעות של שתי האפשרויות.

וזהו ההשנאה. ראשית: במקרה של מדינה אחידה יהיו 700,000 יהודים כלולים במדינה ערבית; במקרה של חלוקה לפי קו דוח הרוב, יהיו כלולים במדינה היהודית בין 400,000 ו-500,000 ערבים - המספר המדויק יהיה בודאי קרוב יותר למספר הראשון. שנית: במקרה הראשון תישלל זכות ההגדרה העצמית מכל העם היהודי שבארץ-ישראל; במקרה השני ייהנו מזכות ההגדרה העצמית שני שלישים מהישוב הערבי. שלישית: במקרה הראשון ירגישו היהודים כי הם הוכנסו למלכודת-מוות, והם יגיבו בהתאם לכך; מכל-

מקום, הם ימצאו עצמם מהוצים ומעוכים תחת כובד משקלו של הרוב הערבי המכריע בארץ-ישראל, המוגבר על-ידי הגוש המוצק והעצום של האוכלוסיה הערבית בארצות הסמוכות, המאוחדות בחבר הערבי; במקרה השני, ימצא המיעוט הערבי במדינה היהודית ערובה יעילה ביותר לבטחוננו בסהר המדינות הערביות העוטר את המדינה היהודית משלושה עברים. רביעית: במקרה הראשון, מיעוט מפותח ביותר במסורתו הדמוקרטית ועדיף במספרו ימצא עצמו כפוף ואנוס להסתגל לרוב בעל משטר כלכלי ומושגים חברתיים השונים בתכלית משלו; במקרה השני, מיעוט קטן יותר ימצא עצמו צמוד לרוב קדמני אשר ענין חיוני יהיה לו לסייע למיעוט זה להתעלות עד להמתו. חמישית: במקרה הראשון, תיפסק החלוטין כל עליה יהודית לארץ ובעיית היהודים בני-בלייזית באירופה תיתקע במבוי סתום ללא כל תקווה; במקרה השני, תמציא המדינה היהודית פתרון נרחב יותר ומהיר יותר לבעיה מזה שניתן להשיגו על-ידי צירוף כל יתר ההצעות המנסרות בעולם יחד; למעשה הרינו משוכנעים כי היא תמציא פתרון שלם לבעיה. ואחרון-אחרון: במקרה הראשון יהיה העם היהודי, המהווה מיעוט בכל ארץ בעולם, נדון למעמד של מיעוט נצחי גם בארץ-ישראל, ועל תקותו היחידה להיחלץ ממארת-גורל זו לפחות בארץ-מכורתו ייסתם הגולל; במקרה השני, לא יהיה היפוכו של דבר אלא זה, שהעם הערבי, אשר מצבו מאושר לאין-שיעור מגורלם של כמה עמים אחרים, בהיות הרוב העצום של בניו מיושבים ברציפות בארצות הסמוכות זו לזו ונהנים מעצמאות מלאה, יכיל שבריר קטן שיהווה מיעוט ברצועת ארץ שכנה - מיעוט שיישאר מאוחד לצמיתות עם העם הזה כולו על-ידי קשרי כלכלה ותרבות רבים לאין-ספור.

מה שיותר בהודו, מדוע יהא אסור בארץ-ישראל

המסקנה הנובעת מההשנאה הזאת ברורה מאליה ואינה טעונה ניסוח. נציגי ארצות-ערב ונציגי פפיסתן הסתמכו הגיגית על זכויות הבעלות, הכיבוש, ההחזקה וההגדרה העצמית כדי לפסול את זכות העם היהודי למדינה משלו. הם מסרבים להכיר בפסק-ההלכה הבינלאומי אשר קבע לארץ-ישראל מעמד מיוחד במינו, כארץ המיועדת לא רק להכיל גם להבא את תושביה הערביים, אלא גם לשמש בית לאומי לעם היהודי. אבל הלא אין הם יכולים להעלים עין מהעובדה הניצחת כי ארץ-ישראל ניתנת היום להתחלק באופן שהיהודים יהוו רוב בחלק גדול ממנה. מדוע לא יחולו על חלקה זה של ארץ-ישראל העקרונות הרמים ונישאים שהללו דוגלים בהם לגבי כולה? ואילו אם הגחת-היסוד

היא - כפי שטען אחד הנציגים הערביים - כי אין רשות לחצות לשנים שטח מנדט אחד, כי אז הרי כל מעשה קריעתו של עבר-הירדן וכינונו כמדינה עצמאית היה בלתי-חוקי. ומדוע הדבר הכשר לפכיסתן לא יהיה כשר למדינה היהודית ?

על קושיה זו יש לו לנציג המכובד של פכיסתן שתי תשובות : ראשית, כי המושלמים היהודים יושבים בהודו מאז ומקדם, בעוד שהיהודים בארץ-ישראל אך מקרוב באו ; ושנית, כי בהודו באה החלוקה על יסוד הסכם הדדי בעוד שבארץ-ישראל היא נושא למחלוקת. התשובה הראשונה אין בה כדי לעשות רושם רב על היהודים. אשר לשניה, הערה קולעת מאד הושמעה כאן עלידי הנציג הדגול של קנדת. הוא אמר בצדק גמור, כי ההסכם כשלעצמו דרוש ממש באותה מידה בשביל המדינה האחידה כשם שהוא דרוש בשביל החלוקה. ברצוני להוסיף להערה זו את השאלה : ומה היה קורה אילו לא גילתה הודו את התבונה המדינית שבהכרת זכותה של פכיסתן להפריד את עצמה ? כלום תביעתם של היהודים להפרדה מפסידה משהו מתקפה אך ורק משום שאותו תבונה מדינית אינה מנת-חלקם של הערבים ? העלינו לקבל את דין רודנותו של העדר-התבונה ?

ודאי שקיימת ועומדת בעיית היחסים בין המדינה היהודית לבין המדינות הערביות השכנות. היהודים מעוניינים להתרכז בארצם ולא להתפור בארצות אחרות. לכן, משתוקם המדינה שתניח את דעתם של היהודים, היא תכבד את גבולותיה. אבל נראה כי כל דבר-הבל עשוי לסבר את האוזן אם חוזרים עליו ללא שיעור. מתוך הקשבה לנציגים הערבים אפשר היה להגיע לידי מסקנה כי הכעיה הניצבת לפני העולם אינה כיצד להמציא בשטח פעוט חוף-מבטחים לנווד מדורידורות, אלא כיצד להגן על המרחב העצום וכביר-הכוח של המזרח התיכון כולו מפני סכנת הפלישה העלולה להיפתח, כביכול, מאותה פינה ועירה.

ה ש ל ו ם ב ו א י ב ו א

אדוני היושב-ראש, הסוכנות היהודית נתעודדה מאד מההצהרות שנשמעו כאן מפי הנציגים המכובדים של ארצות-הברית של אמריקה ושל ברית הקהליות הסוציאליסטיות הסובייטיות, וכן מהודעותיהם של נציגים דגולים אחרים. לגבי מספר נקודות-יסוד כולם דיברו בלשון אחת והודעותיהם סימנו צעד חשוב לקראת כינונה של המדינה היהודית. ביחוד מעודד סיכוי ההסכם בשאלת ארץ-ישראל בין שתי המעצמות האדירות הראשיות.

הצהרתו של נציגה המכובד של הממלכה המאוחדת מיום אתמול ספק פתחה ספק לא פתחה פתח כלשהו, אשר נאמו הקודם, לפי הרושם, כמעט סגר*. ממשלת הממלכה המאוחדת יש לה עכשיו הודמנות יחידה לתת יד לסימומו המכובד של פרק בהיסטוריה, אשר נפתח מצדה ברוב אצילות על-ידי הצהרת בלפור. המרירות שהצטברה בשנים האחרונות יכולה להישכח במידה רבה אם הם ישתמשו בשעת-הכושר. אבל סיכויי שיתוף-הפעולה הבריטי בהגשמת הפתרון שממליצות עליו שתי המעצמות האדירות האחרות עודם מוקדרים על-ידי אי-הבהירות השוררת, ולעת-עתה לא הופגו החששות הכבדים לרעה הצפויה.

בעיית אכיפת החלטתו של ארגון האומות המאוחדות היא ללא ספק בעיה רצינית. אנו מעוניינים מאד לסייע לפתרון הבעיה הזאת, ולכשתתכנס ועדת-המשנה נביא לפניה את הצעותינו המעשיות. כאן אסתפק רק בהערה אחת. הקושי המעשי והסיבוכים הבינלאומיים העלולים להתעורר עקב הסדר מדיני חדש בארץ-ישראל יהיו קטנים יותר וחמורים פחות אם תתקבל החלטה על-ידי עצרת אר"ם מאשר אם לא תתקבל. יען אל-נא יניח מישהו כי במקרה שלא התקבל החלטה בעצרת אפשר יהיה לאתר את התסבוכת. ארצות קרובות ורחוקות עלולות אז להסתחף לתוך המערבולת אגב התרת כל רצועה. אם מנוי וגמור עם אנגליה להסתלק ויהי מה ואין החלטתה זו משולבת בנוהל שיוחלט עליו באומות המאוחדות, כי אז יינצר חלל ריק. סיכוי זה מגביר את דחיפות הבעיה ומחמיר את אחריות האומות המאוחדות להבטחת פתרונה, במלוא היעילות ולמועד הנכון. בשבילנו זהו ענין של שמירה ראשונית על קיומנו - להיכון לקראת אפשרות של חלל ריק הן מבחינת המינהל והן מבחינת ההגנה. אנו תפילה כי במקרה כזה תימנע ההתנגשות, אבל חובתנו לעמוד הכן לקראת כל פורענות. אנו סבורים כי עמוד נעמוד.

רוחם ואפילו לשונם של רוב נאומי הנציגים הערבים מכביד עלי את הפנייה הישירה אליהם. אבל הבה נתן כולנו את דעתנו על האנשים הפשוטים בארץ-ישראל, כערבים כיהודים. הבה נחשוב על האנשים הפשוטים ברחבי המזרח התיכון. נשווה-נא לנגד עינינו את אלה הפוגשים איש את רעהו בשדות.

* בנאמו הראשון לפני הוועדה המקבילה ב-26 בספטמבר, הצהיר שר-המושבות הבריטי קריץ' ג'ונס, כי ממשלתו לא תקח על עצמה אכיפת הסדר שלא יהיה מקובל על שני הצדדים, ואילו בנאמו השני, ב-16 באוקטובר, נקט לשון שהניחה פתח פתוח לסיועה של אנגליה בביצוע תכנית החלוקה ולשיתוף-הפעולה מצדה עם אר"ם בתקופת-המעבר. לבסוף נתגבשה אצל הממשלה הבריטית עמדה אשר שללה כל סיוע כזה ודגלה באחריות-יחיד של מימשל-המנדט לשלטון בארץ עד יומו האחרון.

שפים זה את זה צד בכתף ברכבות, סוחרים זה עם זה או לפחות משתוקקים לכחור זה עם זה. ביסודו של דבר מעוניינים כולם כאחד באותם העניינים. כולם מבקשים לחם ועבודה, תנאי־חיים טובים יותר, בתים מתוקנים, בתי־ספר לילדיהם, תחבורה משופרת. בטבע הדברים כולם הפצים לראות בשגשוג תרבותיותיהם ובעצמאותם ובטחונם של עמיהם, כשהם נהנים מהאושר ומהכבוד אשר רק היי חירות ואזרחות גאורה יכולים להעניק להם. כיום נטושה המערכה. שוררים פחד ואיבה. אבל מתחת לאלה יש גאות של הרגשה אנושית משותפת המוכרחה לבוא על ביטויה. היהודי השב למכורתו מאמין בכל להט בפשו כי הוא שייך לאותה ארץ ולאותו חלק של עולם. הוא יליד־בית החזור למעונו. הוא יודע כי יש לו מקום שם. הוא הוכיח זאת. אין הוא נוטל מקום ממישהו. הוא נותן. עליו עוד ללמוד הרבה, אבל הוא יכול כבר עכשיו גם ללמד משהו. רצונו בשיוון, לא יותר מזה ולא פחות מזה - באותו הסיכוי, באותו המעמד. שכניו כולם בעלי מדינות. מן ההכרח שתהא גם לו מדינה - מדינתו היהודית שלו. שום כוח בעולם לא יעקור מלבו את האהבה לציון. שום דבר לא יחניק בלבו את הכמיהה לחירות בארצו. אם יקופח - לא ייכנע. אבל אדיר חפצו בשלום. הוא יודע כי יש יום והוא יוכן ויקובל כשזה. הוא מתפלל כי לא ירחק היום הזה.

יושב־ראש הועדה המקבילה היה ד"ר הרברט אָוּט, או שר־ההוֹף של אוסטריה. על־פי הצעתו הוחלט להקים שתי ועדות־משנה, אחת לדין בדוח־הרוב ואחת לדין בדוח־המיעוט. הסוכנות היהודית הזמנה להשתתף בוועדת־המשנה הראשונה, ואילו הוועד הערבי העליון - בשניה. במהלך העבודה נתגלו תבונת הקו שנקט ד"ר אָוּט וברכתו לענין היהודי. ועדות־המשנה הורכבו לפי אהדת המדינות - אם לפתרון החלוקה או לפתרון הפדרלי. נוצרה הבנה הדדית רבה בין רוב הכרי ועדות־המשנה הראשונה לבין נציגי הסוכנות היהודית במהלך העבודה, אשר מתנגדיה המושבעים של תכנית המדינה היהודית לא יכלו להפריע לה. לעומת זה החרימו הערבים את ועדת־המשנה השניה משום התנגדותם גם לתכנית הפדרלית. שוב היתה הנוקשות הערבית לעור רב לענין היהודי.

בוועדת־המשנה הראשונה נעשתה עבודה רבה ומדוקדקת באוירת־עבודה שקטה. כל פרט ופרט בתכנית דוח־הרוב נבדק מחדש והוכנסו בה תיקונים רבים. יושב־ראש ועדת המשנה היה המנוח כסאברי פרושינסקי, משורר פולני שהפך דיפלומט, אשר השקיע בניהול הישיבות מרץ רב ויחס גפשי לענין. שתי המערכות העיקריות היו בשאלת ירושלים ובענין הגבולות.

לגבי ירושלים התאחד העולם הנוצרי, על אגפיו הקתולי והפרוטסטנטי, בעמידה על תכנית הבינאום. התקפת הנציגות היהודית על הצעה זו של דוח־הרוב - כדי לכלול בשטח המדינה היהודית את ירושלים החדשה עם מסדרון מאחד - נהדפה. כמה מדינות נוצריות מבין תומכי תכנית־החלוקה הודיעו נחרצות כי לא יוכלו להצביע בעדה בלי בינאום ירושלים. התברר, כי אין סיכוי להשגת הרוב הדרוש בעד התכנית אם יושמט מתוכה בינאום עיר־הקודש. מתוך חרדה לגורל התכנית כולה הוכרחה הנציגות היהודית לנהר על דרישתה הראשונה ולהספק בערובות למעמד הישוב היהודי בירושלים ולזכויות היהודיות במשטר הבינלאומי. היתה זו הכרעה קשה, שלא נראה מנוס ממנה בנסיבות הנתונות. היא נפלה, כמובן, על דעת הנהלת הסוכנות היהודית בירושלים.

אחד הגורמים העולמיים שהיו עשויים להרוץ את גורל תכנית החלוקה היה הנתיקן. יחסו לתכנית זו נודע לו משקל רב בקביעת עמדתן של כמה מדינות. והנה באותם הימים לא נאצלה מהנתיקן השפעה שלילית לגבי התכנית בכללה, ואילו על בינאום ירושלים עמד העולם הקתולי, ודאי לא בלי השראה מרכזית מיסמכת, כחומה בצורה. גם ההשפעה הקתולית שבתוך הארצות הפרוטסטנטיות ברובן הופעלה באותו כיוון. כעבור זמן נודעו הקוים הכלליים של ההכרעה שנפלה או בנתיקן: הוחלט לא להתנגד להקמת מדינה יהודית בארץ־הקודש ובלבד

זיהא ההסדר החדש כרוך בביגאום עיר-הקודש. בעיני הנתיקן היה הביגאום טיעוד להטיל על ירושלים משטר נוצרי ולהעניק לכנסיה הקתולית השפעה מכרעת עליו - היה אומר להקנות לנצרות בירושלים מעמד שלא היה לה שם מימי ממלכת הצלבנים ואשר לא נהנתה מכמותו גם בימי שלטונה של ממשלת מנדט נוצרית בארץ. הישג היסטורי זה גראף כמצדיק את ההתפשרות עם העלאת העם היהודי למעמד של ריבונות ממלכתית בארץ-הולדתו, חייו ומותו של מיכד הדת הנוצרית.

בשאלת הגבולות נתגלע הריב בעיקר עם משלחת ארצות-הברית. מחלקת-המדינה ראתה בתכנית החלוקה שהציע רוב הועדה עוול משווע כלפי הערבים וביקשה להפוך את חשבון האחוזים: להגדיל במידה ניכרת את השטח הערבי ולהקטין באותה מידה את השטח היהודי. כן חתרה מחלקת-המדינה להפקיע מידי המדינה היהודית עמדות מסוימות. התנגשות הריפה ביותר היהת לנציגות היהודית עם האמריקנים בענין גורלה של אילת. ללא כפך בהשפעת הבריטים, דגלו בעקרון הרציפות המרחבית בין מדינות-ערב ודרשו בכל תוקף עקירת הטריז של אילת החוצץ בין מצרים ועבר-הירדן. הנציגות היהודית סירבה לנתר בנקודה זו והענינים באו עד משבר. לבסוף הוכרע גורל אילת להישאר בתחום המדינה היהודית הודות להתערבותו הישירה של הנשיא טרומן, שהושפע בענין זה על-ידי הסברתו של ד"ר וייצמן ז"ל: באותו יום נתקבל ד"ר וייצמן לשיחה על-ידי הנשיא בלוית אליהו אילת * ולפי עצתו של זה התרכז בהדגשת חשיבותה של אילת למדינה העתידה לקום **. אך המשלחת האמריקנית התמידה בלחצה והשיגה את הוצאת באר-שבע וסביבתה וניצנה עם האזור הסמוך לה מתחום המדינה היהודית. לעומת זה עלה בידי נציגות הסוכנות היהודית להשיג במהלך הדיונים בוועדת-המשנה כמה תיקונים לטובת המדינה (כלילת גמל-האוויר של לוד ומחנה-האימונים של צריפין, הרחבת האחיזה בים-המלח, תוספת רכס הרים ובקעת בית-נטוסה בגליל המזרחי, הרחבת שטחי אזור חיפה והשומרון, ועוד). בסופו של חשבון נשתנו יחסי השטחים של שתי המדינות מ-62 : 38 לפי דוח-הרוב ל-55 : 45, ועדיין לא נחה דעתה של מחלקת-המדינה.

עם התקרב שעת ההצבעה המכרעת במליאת הועדה המקבילה הלכה ועלתה המתיחות. הוגברו המאמצים של הנציגות היהודית לגייס כל קול אפשרי לתמיכה בתכנית. לעומת זה הלכו והחריפו נאומי הנציגים הערבים שעברו מהכרזה על

* אז אליהו אפשטיין, מותיקי המחלקה המדינית של הסוכנות היהודית, בימים ההם מנהל המשרד המדיני של הסוכנות בושינגטון, ציר ראשון ואחר-כך שגריר של ישראל בארצות-הברית, כיום השגריר בלונדון.
** פרטי המעשה מסופרים בספרו של דוד הורוביץ "בשליחות מדינה גולדת", עמ' 288.

התנגדות לאימים במלחמת דם ואש. היה ברור, כי אלה אינם דיבורים ריקים. עוד לפני כנס העצרת, מיד לאהר פרסום דוח־הרוב, נתכנסו נציגי שש ממשלות ערביות בלבנון והחליטו לעמוד בכוח נגד הגשמת החלוקה, אם תאושר, ולבוא במקרה זה לעזרתם של ערביי ארץ־ישראל באנשים, בממון ובנשק. בתוך אירה זו של מלחמת־עצבים מחריפה והולכת לא נתעוררה במשלחת היהודית בניו־יורק כל מחשבה על נסיגה. ההרגשה היתה – "אם לא עכשיו, אימתו" בנאום מוקלט, שנשלח אז לשידור בארץ ולא הגיע לתעודתו, אמר רושם הדברים האלה כי כנראה גזירה היא שלא תהא הגאולה נקנית אלא ביסורים וקרא לישוב לעמוד הכן לקראת הסורענויות הצפויות. במהלך דיוני הועדה המקבילה, נוכח נחשול חמת־הזעם של הערבים, עוררו כמה נציגים את בעיית ה"אכיפה" והשאלות ששאלו נשארן תלויות באויר. עמדתה המוצהרת של הסוכנות היהודית היתה כי יהיה לאל ידו של הישוב להתגבר על התנגדותם של ערביי ארץ־ישראל, אך אם יפלוש לארץ צבאות זרים, תהיה זו תוקפנות כלפי סמכות או"ם, ואז יהיה או"ם חייב להגיב בכוח צבאי. עדיין רוחה אז ההנחה כי גיוס כוח בינלאומי לקיום סמכותו של או"ם איננו מן הנמנע.

בישיבת־הסיום של הועדה המקבילה המטירו נציגים ערבים על ראשי הנאספים בשצף־קצף את איומי־האזהרה האחרונים. באותה אירה דחוסה ומחושמלת היה צורך לענות מיד על דברקהבלע כדי לחזק ידיים רפות. התשובה לא נקראה מהכתב, כמקובל, אלא נאמרה ללא הכנה. מזכירות הועדה נהגה לרשום רק תמצית הדברים שהושמעו.

ז לענות לחורפי ישראל דבר

דברים בסיומו של הויכוח ב"ועדה המקבילה"
24 בנובמבר 1947

מר שרתוק התיחס לטענותיהם של נציגי מדינות־ערב, כי היהודים שהתישבו בארץ־ישראל הם זרים ומתפרצים לרשות לא־להם. הוא הצהיר כי היהודים החיים בארץ־ישראל קשים עצמם מושרשים באדמתה ממש כשכניהם הערבים. אשר לסיבת הליכתם לארץ־ישראל, הריהם הולכים לשם לא ככלי־שרת של איזו השפעה חיצונית אלא כמבקשי בית לעצמם. כל מי שמנסה לתלות בהם מזימה של תרחור גרגנות בינלאומית הריהו עצמו אשם במזימה כזאת. העובדה כי היהודים יושבים בארץ־ישראל כשבת איש בתוך ביתו זכתה להכרה בינלאומית רשמית לפני עשרים וחמש שנים. אותה הכרה חלה אז

על כל שטחה של ארץ-ישראל, בכלל זה עבר-הירדן. אף-על-פי-כן מוכנה הסוכנות היהודית לעיין עכשיו בתכנית של חלוקה, כדי להקל על קבלת החלטה מצד האומות המאוחדות.

לפני העצרת פתוחות עכשיו שלוש דרכים: לקבל החלטה בעד חלוקה והקמת שתי מדינות, לקבל החלטה בעד מדינה אחידה, או לא לקבל שום החלטה. תכנית המדינה האחידה אינה חדשה. זהו רעיון שהוצע על-ידי כמה גופים רשמיים, בינלאומיים ובריטיים. הוא נדון פעמים אין-ספור בועדת-המנדטים המתמדת של חבר-הלאומים ונדחה בתוקף על-ידי אותו מוסד. כן נשלל רעיון זה פה אחד על-ידי ועדת-החקירה האנגלית-אמריקנית ב-1946 ועל-ידי רוב הוועדה המיוחדת של א"ם.

נציג מצרים אמר כי אם תוקם מדינה אחידה המושתתה על רוב ערבי, נקל יהיה על ממשלתה של זו לטפל, כלשונה, במיעוט הטירוריסטי הסרבני בארץ-ישראל. אבל הממשלה היא לא תעמוד בפני מיעוט טירוריסטי פורש. היא תעמוד מול ההחלטה התקיפה והנחרצת של כל גבר, אשה ונער בקרב היהודים היושבים בארץ, שמספרם כשבע מאות אלף. מיעוט ערבי במדינה היהודית ימצא ערובה לעתידה, הטבועה במעמדו הגיאוגרפי, שפן הוא יישאר שבריר של הרוב הערבי העצום המשתרע ברציפות על-פני כל אותו חלק-תבל. מיעוט יהודי במדינה ערבית לא תהיה לו ערובה כזאת.

אם תינקט הדרך השלישית - כלומר, אם לא תתקבל שום החלטה - הרי עם הסתלקות שלטון המנדט מהארץ - תפרוץ בה בהכרח התנגשות-דמים. ההתנגשות הזאת תהיה חמורה מזו העלולה לפרוץ במקרה של חלוקת הארץ. שכן היא לא תישאר מאותרת. תבוא היועקות לעזרת שני הצדדים מקרוב ומרחוק, וייתכן כי ארץ אחר ארץ תסתבך בסכסוך בלי משים ולא במתכוון.

מר שרתוק פנה אל אותן המדינות אשר קינאו קנאה כה גדולה למעמדה המיוחד של העיר ירושלים ושאל - מה העצה היעוצה מאתן אם לא תקום סמכות האומות המאוחדות בארץ-ישראל ואם תהיה הארץ טרף להפקרות.

העם היהודי, אמר מר שרתוק, לא יידתע מאיומים כגון אלה שהשמיע נציג מצרים בהזהירו על הגורל הצפוי למיליון היהודים היושבים בארצות דוכרות ערבית. עם אשר איבד זה לא כבר תוך שנים אחדות שליש ממספרו אין לו מה להפסיד; הוא לא ייבהל ולא ירפה מהמאמץ להשריש את עצמו בפינה אחת על-פני האדמה אשר הוא מאמין כי היא שלו.

(כאן הושמטו דברי-תגובה על כמה טילופי עובדות שנכללו בנאומו הנציגים הערביים לגבי פרטי תכנית החלוקה מבחינת השטח והמשק.).

בסיום דבריו אמר מר שרתוק כי אם תתקבל תכנית החלוקה, אזי מתוך 33 מיליון הערבים שבמדינות הערביות ובארץ-ישראל יהיו 400,000 מיעוט במדינה היהודית, שתהא מוקפת מדינות ערביות משלושה עברים. לעומת זה, מתוך 11 מיליון היהודים שנותרו בעולם כולו, רק קרוב ל-700,000 יהיו בתחילה רוב בארץ אחת ויחידה בעולם, ללא כל סיכוי כי איזו קהילה יהודית שהיא תיהפך לרוב באיזה זמן מן הזמנים ובאיזו ארץ מן הארצות. יותר מתשעים אחוז של העם היהודי ישארו איפוא במעמד של מיעוט, בעוד שרק קצת יותר מאחוז אחד של העם הערבי יהווה מיעוט, ואף זה ייהנה ממעמד מיוחד. ההפרש הוא טראגי ואין להעלות על הדעת כי העולם הנאור לא יראה אפשרות לעצמו להעניק לעם היהודי מידה מועטה זו של צדק.

באותו ערב סיימה הועדה המקבילה את הויכוח וניגשה להצבעות. תהילה נערכה הצבעה על מסקנותיה של ועדת-המשנה השניה, זו שנבחרה, לכאורה, לעבד הצעה על יסוד דוח המיעוט של הועדה המיוחדת, שדגל בפתרון הפדרלי. המלצותיה של ועדת-המשנה זו נתחלקו לשלושה ראשים. הפרק הראשון כלל שורה של שאלות עקרוניות שיש להפנותן אל בית-הדין הבינלאומי בהאג למען יפסוק בהן הלכה. הפרק השני דן בבעיית הפליטים היהודים במסגרת מארץ-ישראל. הפרק השלישי בא לקבוע את המשטר בארץ לאחר סיום המנדט. כל סעיפי הפרק הראשון נדחו ברוב ניכר, פרט לאחד: היה זה הסעיף שהוצע בו לבקש שתנדע בית-הדין של האג אם בכלל מוסמך אולם לאכוף הסדר כלשהו לגבי עתיד השלטון בארץ-ישראל, כל-שכן תכנית של חלוקה שתושבי הארץ מתנגדים לה. בעד סעיף זה הצביעו 20, נגדו 20, נמנעו 13. כפסע היה בין דחיית הסעיף לבין קבלתו, ואילו קבלתו היתה פותחת סיכוי לגיבוש רוב גדול יותר בעד הצעה שהיתה מקעקעת את כל הבנין שהוקם לקראת ההכרעה במליאת העצרת. מהמלצות הפרק השני נתקבלו אלו שדרשו עקרונית כי ארצות-המוצא של הפליטים יתבקשו לקבלם חזרה וכי אותם פליטים שלא יוכלו לחזור לארצות-המוצאם ייקלטו במדינות אחרות החברות לאו"ם לפי שיעור שטהיהן, מקורות המחיה בהן וכו'. לעומת תשלום מס-שפתים בלתי-מחייב זה למצנת הדאגה לפליטים היהודים ניצולי השואה האירופית, מאגף היה גורלה של ההמלצה השלישית, שניסתה לתרגם את העקרונות לשפת המעשה על-ידי קביעת מכסות מסוימות לקליטת עקירים יהודים בארצות שונות. המלצה זו נדחתה. הפרק כולו לא נתקבל: בעדו הצביעו 16 ונגדו 16. הפרק המכריע היה השלישי אשר חייב הפיכת ארץ-ישראל, עם סיום המנדט.

למדינה עצמאית אהידה, לא מדרלית, וקבע עיקרי חוקתה של מדינה זו. המפק הזה נדחה כולו ברוב של 29 נגד 12 עם 14 נמנעים.

הנה כי כן, כל שלושת הפרקים נדחו ועמלה של ועדת-משנה זו עלה בתוהו. למחרת היום, 25 בנובמבר, הצביעה הועדה על המלצות ועדת-המשנה הראשונה. התכנית החלוקה - הקמת שתי מדינות עצמאיות, בינאום ירושלים, וקשירת שלוש החטיבות באחדות כלכלית - נתקבלה ברוב של 25 נגד 13 עם 17 נמנעים. שתי מדינות העדיפו להיעדר מן הישיבה.

רשימת הנמנעים היתה מכובדת. מלבד אנגליה, היא כללה, בין השאר, את צרפת, הולנד, בלגיה, לוקסמבורג, יוגוסלביה, מפקסוקו, ארגנטינה, גווינולנד, נציג גיר זילנד, סיר קארל ברגנדסון, הסביר כי ממשלתו מחייבת אמנם את התכנית, אך היא מלאה חרדה לאששות אכיפתה וביצועה; הדבר מחייב הקמת כוח בינלאומי, אשר כל המדינות יתרמו לו כוח-אדם לפי שיעור אוכלוסייהן (נציג זה לא חדל מהתרסותיו הנרגשות על חוסר-האחריות הכרוך בקבלת החלטה ללא דאגה לכוח בזוין הדרוש לביצועה; הוא חזר על נאום זה בלהט רב בעצרת, בה הצביע בעד התכנית).

גותרו יומים-שלושה עד להכרעה במליאת העצרת. המערכה על גיוס הרוב הדרוש הגיעה בהם לשיאה. בועדה נמצא חסר קול אחד לשני שלישים. תוצאה כזאת בעצרת היה משמעה נפילת ההצעה. נעשה מאמץ עליון למנוע נסיגת מהססים, להוסיף מצביעים בעד התכנית ולהביא מתנגדים לידי הימנעות. גם מאמצי הערכים להכשלת התכנית התנהלו במלוא המתח. המטוטלת של הלך-הרוח הכללי בעצרת התנדדה מן הקצה אל הקצה. הימים האחרונים היו רצופים בשביל הנציגות היהודית כעברים חריפים מגאות לשפל ומשפל לגאות. ראויה לציון עבודתו הברוכה בכל אותם החדשים המתוחים, וביחוד בימיה-הכרעה האחרונים, של חבר משלחת הסוכנות משה טוב, בן ארגנטינה. הוא פעל גדולות ברכישת לבבות לענין המדינה היהודית בקרב הגוש הגדול של מדינות אמריקה הלטינית, אשר רוב חבריה היו עד אז זרים לענין וכמה מהם מסויגים כלביו.

נאומו הנמרץ של נציג ארצות-הברית הרשל ג'ונסון בשלבי הסיום לויכוח בעצרת - אשר תמך ללא סייג בתכנית וביסס את הכרחיותה של הכרעה ברורה ומהירה - שימש אות ומופת להרבה משלחות אחרות בעולם המערבי. הגוש האזבייטי, פרט ליוגוסלביה, היה אף הוא מלוכד לתמיכה. לקראת יום ר' 28 בנובמבר, בו נועדה להתקיים ההצבעה הגורלית, היו הסיכויים לרוב הדרוש בפעולה. והנה ברגע האחרון חל "עיכוב-קריאה" בלהי-צפוי, ששבר את המתח וכאילו הזהיר את הגיבוש לתוהו ובוהו. נציג צרפת, השגריר פארודי, דרש להשהות את

ההכרעה ליממה אחת לשם נסיון אחרון של חיפוש פשרה. אצל רבים נוצר רושם. מוטעה להלוטין, כי ניצוצה איזו תקוה חדשה למוצא מוסכם מן המיצר. אין זאת כי הסיכויים שעדיין השתעשע בהם קיי ד'אורסיי לשמור על מעמדה של צרפת בלבנון ובסוריה וכן שיקוליו לגבי עתיד השלטון הצרפתי בצפון-אפריקה הגיעו אותו לצעד מפתיע זה. צרפת נמנעה מהצבעה על תכנית החלוקה בועדה המקבילה. עתה, על-ידי דרישת דיחוי ההכרעה תוך רמז לסיכוי של פשרה, שהיה רעות-רוח גמורה, נעשתה צרפת אחראית לסכנת התפוררותו של הרוב הבלתי-יציב ושקיעת שמשו של המדינה היהודית בעולמו של אר"ם בטרם תזרח. טעמו ונימוקו של קיי ד'אורסיי היו עמו: הוא ראה עצמו חייב להפגין כלפי העולם הערבי, כי בטרם תתן צרפת ידה לתכנית החלוקה היא עשתה כל מה שיכלה כדי למנוע את הפורענות. אבל טכסיס זה היה עלול לעלות לענין היהודי במחיר יקר. העצרת נענתה לבקשת צרפת והשבת עברה על המשלחת היהודית תוך דאגה עמוקה.

לאחר שהות של כ"ד שעות, בשבת לפנות ערב, 29 בנובמבר, נתכנסה העצרת מחדש. הפעם שררה באולם הרגשה כי כלו כל הקצין והוטל הפור. נציג ארצות-הברית הכריז כי שום פשרה לא הושגה - כי אשליה היתה לשער כי תושג - ודרש להצביע. נציג ברית-המועצות אנדריי גרומיקו השמיע אותה הדרישה. ברגע האחרון ניסה הגוש הערבי להטות את העצרת מהמסילה. נציג לבנון כמיל שמעון* הודיע כי בניגוד לעמדתו הקודמת מוכנות עכשיו המדינות הערביות לדון בתכנית של הסדר פדרלי, לפי הצעת המיעוט כל הועדה המיוחדת. תקיפותו של נשיא העצרת, המדינאי הברזילאי אוסואלדו אראניה, עמדה לו להתגבר על טכסיס-הסחה זה. בהצבעה שמית, שנערכה באוירה מתוחה ומחושמלת ונוכח הקשבה דרוכה, גמנו 33 קולות בעד התכנית, 13 נגדה, 10 נמנעים. היתה זו הצלחה מובהקת: רוב של שני שלישים ועוד שבעה קולות! בעוד שגוש השוללים נשאר פגובש, לא לגרוע ולא להוסיף, עברו שבעה מהנמנעים למחנה המחייבים. הצבעתה החיובית של צרפת עשתה רושם רב ונתקבלה בתשואות גלהבות על-ידי הקהל היהודי. אשר מילא את היציע הענקי.

באותו ליל-שימורים ישבו המוני יהודים בארץ ובגולה רתוקים למכשירי-הרדיו ומנו אחד לאחד את קולותיהן של אומות העולם שבאו להרוץ את עתיד עמם, אם לחירות או להמשך העבדות. נחשול של התלהבות פרץ בארץ עם הסתיים ההצבעה. נשכחו מומי התכנית ופגעיה - העם שמע את תקיעת השופר הגדול אשר בישרה את גאולתו באישור העולם המאורגן.

* כיום נשיא קהילת לבנון.